LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

radijo biuletenis

1

1990-02-28/1

147 psl

"Amerikos balsas" Žinios

/kovo 1 - 6.15/

Prezidentas Bušas pranešė, kad vakar rytą jis 40 minučių labai konstruktyviai telefonu kalbėjosi su Sovietų vadovu Michailu Gorbačiovu. Pasak prezidento, jis su Sovietų vadovu aptarė Nikaragvos, Centrinės Amerikos ir Rytų Europos klausimus. Prezidentas Bušas nurodė, kad jis labai patenkintas, kad Maskva pripažino Nikaragvos išrinktąją prezidentę Violetą Čamorą.

Kiek anksčiau JAV valdžios pareigūnas pranešė, kad Sovietų Sąjunga suvaidino reikšmingą užkulisinį vaidmenį, įtikindama Nikaragvos vyriausybę pravesti teisingus rinkimus.

x

/vasario 28 - 18.30/

Sovietų Sąjungos Aukščiausioji Taryba didele balsų dauguma patvirtino ginčytiną žemės įstatymo projektą dieną po to, kai buvo priimtas siūlymas dėl stipresnio šalies prezidento posto sukūrimo. Žemės įstatymo projektas faktiškai suteikia teisę į privačią nuosavybę, duodamas ūkininkams pasirinkimą dirbti kolektyviniuose ar privačiuose ūkiuose. Neaišku, ar ūkininkui bus leista pirkti žemę ar ją nuomoti pagal ilgalaikį susitarimą. AT įstatymas leidžia žemės paveldimumą, tačiau draudžia žemę parduoti ar ją įskolinti.

Naujasis įstatymo projektas - tai dalis Sovietų vadovo Gorbačiovo plano atstatyti krašto ekonomiką, padarant ūkininkus savo žemės šeimininkais. Įstatymo priešininkai tvirtina, kad naujasis potvarkis tiesiogiai prieštarauja pagrindinei komunizmo dogmai - kolektyvinės nuosavybės teorijai.

Vakar Sovietų Sąjungos AT patvirtino siūlymą sukurti naują, įtakingesnį šalies prezidento postą. Siūlymas buvo priimtas, nežiūrint kai kurių deputatų nuogąstavimų, kad vienam asmeniui bus suteikta per daug galios.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/vasario 28 - 19.00/

Ką tik išrinkti Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos deputatai šiandien susirinko Vilniuje ir nutarė sušaukti AT sesiją iki kovo 12 dienos. Mat kovo 12 dieną turi įvykti ypatingasis TSRS liaudies deputatų suvažiavimo posėdis. Sąjūdžio vadovai nori, kad Lietuvos AT paskelbtų Respublikos nepriklausomybę prieš tą suvažiavimo posėdį.

Lietuvos nepriklausomos Kompartijos CK narys Ozolas pasakė, kad deputatai šiandien nutarė kiek anksčiau atlikti rinkimus tose apygardose, kurios nebuvo apsisprendusios pereitą šeštadienį. Pakartotiniai rinkimai buvo planuojami kovo 10 dieną, bet dabar jie perkelti į kovo 4-ąją, sekmadienį. Ozolas taip pat pasakė, kad Sąjūdžio deputatai svarstė Lietuvos naujosios vyriausybės formavimo principus, bet apie konkrečius asmenis kalbėta nebuvo. Ozolas pranešė "Laisvosios Europos" radijui, kad komunistai pereitą šeštadienį katastrofiškai pralaimėjo, ir jis nemanąs, kad Brazauskas ar kuris kitas Kompartijos atstovas turi kokių nors pretenzijų vadovauti naujai vyriausybei. Pasak Ozolo, komunistai tikriausiai netgi sąmoningai atsisakytų.

Sąjūdžio pirmininkas Landsbergis šiandien sakė "Laisvosios Europos" radijui, kad žmonės į naująją vyriausybę bus renkami atsižvelgiant į jų žinias ir sugebėjimus, o ne pagal tai, kokiai partijai jie priklauso.

x

"Amerikos balsas"
/vasario 28 - 18.30/

Sovietų delegacija pradėjo pasitarimus Ulan Batore išsiaiškinti, kaip baigti karinių pajėgų

išvedimą iš Mongolijos. TASS'as praneša, kad vakar delegacija susitiko su užsienio reikalų ministru, taip pat ir su gynybos ministru, ir buvo aptartos datos bei sąlygos dėl visiško Sovietų karių pasitraukimo. Maskva praėjusiais metais paskelbė, kad pradės kai kurių Mongolijoje dislokuotų 65.000 savo karių išvedimą. Išvedimas prasidės gegužės mėnesį ir bus baigtas šių metų pabaigoje.

Buvusi Kinijos kolonija Mongolija savo nepriklausomybę paskelbė 1924 metais, o 1966-siais buvo įvesti pirmieji Sovietų kariniai daliniai.

x

Čekoslovakijos prezidentas Vaclavas Havelas sako, kad ir JAV, ir Sovietų Sąjungos lyderiai parodė interesą jo siūlymui, kad keturių supergalybių aukščiausio lygio konferencija įvyktų Prahoje. Havelas Čekoslovakijos sostinėje įvykusioje spaudos konferencijoje pareiškė, kad ir prezidentas Bušas, ir Sovietų vadovas Gorbačiovas, kuriuos jis paskutinių dviejų savaičių laikotarpiu aplankė, parodė pritarimą, kad aukščiausio lygio konferencija įvyktų Prahoje. Tai būtų po birželio mėnesį numatyto Gorbačiovo ir Bušo susitikimo Vašingtone.

x

/kovo 1 - 6.15/

Vakarų Vokietijos kancleris Helmutas Kolis pasidavė spaudimui ir sutiko paremti bendrą Rytų ir Vakarų Vokietijų parlamentų deklaraciją, kurioje būtų pasižadama nereikšti pretenzijų į dabartinės Lenkijos teritoriją. Ministrų kabineto posėdyje Kolis nurodė, kad tokios identiškos deklaracijos galėtų būti paskelbtos po ateinančio mėnesio parlamento rinkimų Rytų Vokietijoje.

Kolis buvo susilaukęs kritikos už tai, kad buvo teigęs, jog užtikrinimus dėl sienų tegali duoti suvienytos Vokietijos vyriausybė.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/vasario 28 - 19.00/

Užsienio žurnalistų grupė pareiškė Kinijos vyriausybei protestą dėl trukdymų dirbti. Užsienio korespondentų klubas, kuriam priklauso per 130 žurnalistų, šiandien įteikė protesto laišką Kinijos užsienio reikalų ministerijai ir pareikalavo apsvarstyti jų padėtį bendrame susirinkime. Klubo prezidentas šiame protesto laiške rašo, kad Kinijoje užsienio korespondentams stipriai ir sistemingai trukdoma dirbti. Jokiame kitame krašte jie neturi tiek sunkumų. Visą laiką klausomasi jų darbo ir namų telefonų, o kur pajudėjus, kinų saugumas seka žurnalistus. Pastarosiomis savaitėmis taip pat imtasi sekti korespondentų draugus ir pažįstamus.

x

"Amerikos balsas"
/vasario 28 - 18.30/

Rytų Vokietijos piliečių grupės, prižiūrėdamos saugumo milicijos išformavimą, milicijos būstinėje Rytų Berlyne atrado 20.000 Biblijų rusų kalba. Jos buvo laikomos užrakintame rūsyje. Pasak Rytų Vokietijos spaudos pranešimų, Šventojo rašto per pastaruosius 40 metų siuntos buvo konfiskuojamos pakeliui iš Vakarų į Sovietų Sąjungą. Maskva, kuri Bibliją laiko ardomąja literatūra, paprašė Rytų vokiečių saugumą jas sulaikyti.

Pranešama, jog Šventojo rašto egzemplioriai dabar siunčiami į Sovietų Sąjungą, kur krikščionių diskriminacija pastaruoju metu žymiai sumažėjo.

x

Europos bendrija praneše, kad ji suteikianti du milijonus dolerių pagalbos nukentėjusiems nuo baisių audrų, šią savaitę nusiaubusių Šiaurinę Europą. Didžioji Britanija, kuri labiausiai nukentėjo nuo stiprių vėjų ir liūčių, tikriausiai gaus 600.000 dolerių paramos. Likusią dalį pasidalins Airija, Vakarų Vokietija, Prancūzija, Belgija, Italija ir Olandija.

Per audras žuvo apie 50 žmonių, tūkstančiai liko be namų.

x

"Amerikos balsas" /vasario 28 - 20.30/ "Lietuvos TSR AT deputatų pareiškimai"

Šiandien Vilniuje, Profsąjungų rūmuose, neformaliam posėdžiui susirinko į Lietuvos TSR Aukščiausiąją Tarybą vasario 24 dienos rinkimuose išrinkti LPS remiami deputatai. Apie jų paskelbtus pareiškimus praneša mūsų korespondentas Vilniuje Romas Sakadolskis.

Neformaliame Sąjūdžio remiamų deputatų susitikime dalyvavo 62 iš 72 deputatų, išrinktų praėjusį šeštadienį po Sąjūdžio vėliava. Jie patvirtino kreipimąsi į šiuolaikinės LTSR AT Prezidiumą, siūlant sušaukti naujai išrinktą AT nedelsiant, ne vėliau kaip kovo 11 dieną. Kitame kreipimesi, irgi į AT Prezidiumą, rašoma: "Nepaisant to, kad vienuoliktojo šaukimo AT ne kartą deklaravo, jog Lietuvos valstybė prievarta buvo įjungta į TSRS sudėtį, o paskutiniojoje savo sesijoje šių metų vasario 7 dieną pripažino 1940 metų taip vadinamojo liaudies seimo nutarimus neteisėtais ir negaliojančiais, tebeegzistuoja Lietuvos piliečių karinės prievolės TSRS ir įvairiopa juridinė atsakomybė už šių priemonių nevykdymą".

Toliau Sąjūdžio remiami deputatai taip pat pareiškia, kad turėtų būti panaikinti ir sustabdyti

įgaliojimai administracinių teisės pažeidimų kodekso 212-to straipsnio, trylikto ten kai kurie punktai,-tie, kurie numato administracinę atsakomybę už visuotinės karinės prievolės įstatymo pažeidimą. Paskui tipinių vidaus darbo tvarkos taisyklių 6-tą punktą, draudžiantį administracijai priimti karo prievolininkus į darbą be karinės įskaitos. Ir galiausiai panaikinti apribojimus Lietuvos TSR piliečiams be karinės įskaitos įstoti į aukštąsias mokyklas, prisiregistruoti gyvenamoje vietoje, išvykti į užsienį ir kitur.

Trečiame deputatų sąjūdininkų kreipimesi, irgi į Lietuvos AT Prezidiumą, rašoma: "Visuomenės nerimą kelia prasidėjęs atitinkamais įstatymais neparemtas valstybinio ir visuomeninio turto išpardavinas bei išdalinimas, su tuo susiję atskirų valdininkų piktnaudžiavimai tarnybine padėtimi, kiti elementaraus socialinio teisingumo pažeidimai. Siūlome įpareigoti Lietuvos TSR Ministrų Tarybą nedelsiant sustabdyti, kol bus priimti atitinkami Lietuvos TSR įstatymai, veikimą vyriausybinių ir žinybinių nutarimų bei potvarkių, pagal kuriuos parduodamas arba kitaip perduodamas valstybinis, vietinių savivaldybių valstybinis-kooperatinis, taip pat Lietuvos TSR teritorijoje veikusios TSKP turtas, įskaitant butus, garažus, mašinas bei įrenginius, asmenims, kooperatyvams ir kitoms privačioms įmonėms arba sąjunginio pavaldumo, kitų valstybių įmonėms, organizacijoms ir žinyboms".

Toliau sąjūdininkų deputatai sako: "Tuo pačiu siūlome Lietuvos TSR AT Prezidiumui sustabdyti atitinkamų TSRS Ministrų Tarybos normatyvinių aktų veikimą Lietuvos TSR teritorijoje. Ši nuostata netaikytina valstybės nusavintam ir grąžintam turtui".

Tokius dokumentus šiandien priėmė Vilniuje posėdžiavę dauguma LTSR AT deputatų, išrinktų po Sąjūdžio vėliava.

Kaip žinia, praėjusį šeštadienį 45 apygardose nė vienam kandidatui į LTSR AT nesurinkus 50 procentų balsų, šį savaitgalį mažiausiai 20 iš šių apygardų vyksta papildomas balsavimas. Jame dalyvaus du kandidatai, surinkę daugiausia balsų. Neatsakytas klausimas, ar susirinks 50 procentų rinkėjų šį savaitgalį, kad rinkimai būtų laikomi teisėtais. Sąjūdžio veikėjai praneša, kad rinkėjų aktyvumas yra gerokai sumažėjęs tiek Vilniuje, tiek kitur, tad Sąjūdžio remiami deputatai nutarė kreiptis į Lietuvos rinkėjus, siūlant aktyviai dalyvauti rinkimuose.

x

"Laisvosios Europos" radijas /vasario 28 - 19.00/ — "Apie naujausius įvykius Lietuvoje"

Jei praeitą savaitę Lietuva, sutelkusi dėmesį į rinkimus, užsidarė savyje, tai šią savaitę politinių įvykių spartą nustato Maskva. Trečiadienį posėdžiavo naujai išrinkti Sąjūdžio deputatai. Jie išklausė Eduardo Vilko, Kazimieros Prunskienės, Egidijaus Bičkausko ir Romo Gudaičio pranešimus apie TSRS AT darbą. Kazimieras Motieka telefonu pranešė, kad sąjūdininkai labai skeptiškai vertina Gorbačiovo sumanymą sustiprinti prezidentūrą.

Motieka:

- Matot, visi žiūri į tą manevrą tiktai iš tų pozicijų, kad yra įvedama naujos formos diktatūra, ir kad šita diktatūra mums nieko gero nežada. Taip pat nežada ir tiems demokratiniams judėjimams, kurie vyksta dabar Rusijoj ir ypatingai Ukrainoj.

Sudaryta 7 žmonių komisija, kuri iki pirmadienio parengs pranešimą apie naujos AT statusą. Sąjūdžio deputatai jau aptarė pirmosios sesijos darbotvarkę. Numatomi šie punktai: mandatų komi-

sijos rinkimas, nepriklausomybės atkūrimo mechanizmo apsvarstymas, komisijų ir vyriausybės rinkimas. Deputatai neaptarė vyriausybės sudėties.

Kaip sakė Darius Tarasevičius, Sąjūdis siekia užtikrinti, kad kuo daugiau pakartotinių rinkimų įvyktų kovo 4 dieną. Sąjūdžio Seimo taryba priėjo išvadą, jog dabartinėmis sąlygomis svarbu kuo greičiau sušaukti naujausios AT sesiją. Kazimieras Motieka pranešė, kad atskiros rinkimų komisijos darys sprendimą šiuo klausimu.

Motieka:

- Rinkimų apygardos pačios susitvarko su agitacine medžiaga, biuletenių atspausdinimu. Mes turim duomenų, kad 10 rinkiminių apygardų gali pradėt balsavimą nors ir šiandieną.

Motieka viliasi, kad daugiau rinkimų komisijų paankstins rinkimų darbą. Tačiau nebus dirbtinai skubinama tose apygardose, kur jau paskelbta, kad rinkimai kovo 10, pavyzdžiui, Raseinių apygardoje, kur kandidatuoja Sąjūdžio remiamas ekonomistas Arūnas Degutis.

Sąjūdžio pirmininkas Vytautas Landsbergis irgi pabrėžia reikalą skubiai sušaukti AT.

Landsbergis:

- Sąjūdis nori, kad Aukščiausioji Taryba pradėtų dirbti greitai, kad pasibaigtų toks laikotarpis, kada kaip ir nėra tvirtos, raiškios valdžios ir vadovybės, ir kada Maskvoj yra tuo pačiu metu forsuojami tokie pavojingi įstatymai ir galimas diktatūros įvedimas.

Jei pakankamai Sąjūdžio kandidatų laimėtų rinkimus kovo 4-ąją, tai būtų stengiamasi sušaukti pirmąją AT sesiją prieš kovo 12-ąją prasidedantį TSRS liaudies deputatų suvažiavimą.

Antradienį TSRS AT svarstė daug Lietuvai gyvybiškai svarbių klausimų. Amerikos dienraščio "Boston

glob" korespondentas Džadžas pavadino dar kitu žingsniu nepriklausomybės linkmo bendrą pabaltiečių deputatų pareiškimą, kuriame pažymima, kad jie nedalyvaus daugelyje Tarybos darbų, nes jų pagrindinė užduotis - rengtis derybom su Maskva dėl respublikų išstojimo iš Sąjungos. Per pertrauką grupė pabaltiečių tarėsi su Gorbačiovu. Pasak Džadžo, pokalbyje dalyvavusi Kazimiera Prunskienė pareiškė, jog tarybinis vadovas nebuvo linksmai nusiteikęs, bet vis dėlto atidžiai juos išklausė. Gorbačiovas esą linkęs pripažinti, kad Pabaltijo respublikų išstojimas neišvengiamas, bet ragino palaukti, kol bus priimtas įstatymas dėl išstojimo.

Vokiečių žinių agentūra DPA taip pat pranešė apie Gorbačiovo susitikimą su pabaltiečių deputatais. Estijos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininkas Riuitelis pareiškė, kad derybos šiuo klausimu neprasidės nei šiandien, nei rytoj, bet tik po įstatymo svarstymo. DPA pranešė, kad antradienio vakarą Estijos televizijoj buvo reiškiama nuomonė, jog pokalbį su Gorbačiovu galima laikyti derybų pradžia.

Nei Vilkas, nei Prunskienė nėra tokie dideli optimistai.

Motieka:

- Jie abudu yra tokios nuomonės, kad negalima laikyti, jog tai yra derybų pradžia. Kad tai yra pradžia derybų ruošiantis deryboms, taip išsireiškė.

Išstojimo įstatymo projektas nedžiuginantis. Jame nurodoma, kad referendume dėl atsiskyrimo turi dalyvauti bent trys ketvirtadaliai rinkėjų, du trečdaliai liaudies deputatų turi pritarti atsiskyrimui, o nutarimas gali būti įgyvendinamas tik praėjus 5 metams. Šis įstatymas yra visiškai nepriimtinas Lietuvos deputatams. Motieka pasakė, kad tai ne išstojimo įstatymo projektas, bet neįstojimo įstatymo projektas.

x

"Amerikos balsas" "Vakarų spauda apie Lietuvą"
/vasario 28 - 18.30/

Šiandien "Vašington post" dienraštis paskelbė vedamąjį, pavadintą "Lietuvos pavyzdys". Tuo tarpu kito Vašingtono dienraščio vakar dienos vedamasis klausė, kiek bus Lietuvų - dvi, trys ar daugiau. Neabejotina, kad praėjusio šeštadienio rinkimai dar labiau išryškino Vakarų spaudos susidomėjimą Lietuva. Amerikos ir Didžiosios Britanijos kai kurių dienraščių vedamuosius Lietuvos rinkimų klausimu apžvelgia Saulius Sužiedėlis.

Seniai reikalaudamas laisvo apsisprendimo savo priešininkų etninėms grupėms, Kremlius dabar vis labiau spaudžiamas suteikti tokią teisę savoms grupėms, - taip rašoma šiandienos "Vašington post" vedamajame, pavadintame "Lietuvos pavyzdys". Amerikos sostinės pagrindinis dienraštis pažymi, kad triuškinanti Sąjūdžio pergalė rinkimuose įvyko nešiūrint Kremliaus pastangų ir net, laikraščio žodžiais tariant, paties Gorbačiovo karštų maldavimų. Pasak "Vašington post", lietuviai sako: ačiū - ne, mes norime, kad būtų sugrąžinta ta nepriklausomybė, kurią Maskva atėmė Hitlerio-Stalino paktu.

"Vašington post" toliau rašo, kad iš savo pusės Gorbačiovas, atsisakęs grubios jėgos ir grasinimų, siūlo procesą, pagal kurį 75 procentai visų Sąjungos gyventojų galėtų nubalsuoti atsiskirti 5 metų laikotarpiu, vadovaujantis gana sudėtingu procesu. "Vašington post" redaktoriai tvirtina, kad amerikiečiai ir kitos tautos turinčios sveikinti Sovietų Sąjungos tautas, norinčias sukurti arba atstatyti savo nepriklausomybę, tačiau pačios tautos turi derėtis dėl sąlygų, kuriomis gyvens. Dienraštis priėjo išvadą, kad tiktai ši-

tokia prasme judėjimai Pabaltijyje ir kitur gali būti laikomi vidine Kremliaus problema, kaip išsiriškė prezidentas Bušas. Iš tikrųjų tie judėjimai atstovauja žmonijos dvasiai.

Tuo tarpu kitas Vašingtono dienraštis-"Vašington taims" vakar dienos vedamajame straipsnyje rašo: "Šį savaitgalį balsuotojai ne tiktai pašalino iš valdžios sandinistus Managvoje, bet sudavė smūgį ir Komunistų partijai Lietuvoje. O įvykiai šitoje mažoje Pabaltijo respublikoje gali būti precedentu, išardančiu visą Sovietų Sąjungą".

Pažymėdamas Sąjūdžio stulbinančią pergalę, dienraštis rašo, kad naujoji LKP nesėkmingai bandė paaiškinti balsuotojams, jog ji nepritaria komunistų laikysenai po Lietuvos okupacijos, įvykdytos prieš 50 metų. Tačiau, rašo "Vašington taims", visi tie atsiprašinėjimai nedaug padėjo, ir kitas žingsnis Lietuvoje tikriausiai bus oficialus nepriklausomybės paskelbimas. Pasak "Vašington taims", tai sukels problemą Sovietų vadovybei, nenorinčiai šalies suskaldymo. Sovietai jau dabar ruošia respublikų atsiskyrimo įstatymą, kurio tikslas bus paralyžuoti nepriklausomybės judėjimus Sovietų Sąjungoje. Toks įstatymas, rašo dienraštis, nebus priimtinas nei Sąjūdžiui, nei kitiems nepriklausomybės siekiantiems judėjimams.

"Vašington taims" pažymi, kad Pabaltijo respublikos turi stiprų moralinį argumentą už nepriklausomybę. Pasak dienraščio, nepriklausomybės judėjimų ryžtas siekti savo tikslų ir Gorbačiovo ryžtas jiems priešintis artimoje ateityje nuspręs Sovietų vadovo griūvančios imperijos ateitį.

Įtakingo dienraščio "Volstrit džornel" vakarykštis vedamasis taip pat pabrėžia Lietuvos rinkimų svarbą. Dienraštyje rašoma: "Rytų ir Centro Eu-

ropos metai dabar jau užleidžia vietą Sovietų Sąjungos metams". Pasak "Volstrit džornel", pirma vieta komunistinės valdžios irimo procese tenka Lietuvai. Kaip tik todėl Maskva dabar ieško juridinių būdų didinti centro galią ir kliudyti respublikoms atsiskirti. Dienraštis rašo, kad pabaltiečių parlamentarai priešinasi šitokiems žingsniams, nes tai mažina respublikų autonomiją ir gali tapti pretekstu numalšinti nepriklausomybės siekiančius judėjimus. "Volstrit džornel" pripažįsta, kad pabaltiečių baimė, jog centrui duodamos ypatingos galios, turi pagrindo, nes gali paskatinti "antiseparatistus patikėti, kad provokacijos ir kurstymai gali pasitarnauti jų reikalui".

Lietuvos rinkimus komentavo ir didžiųjų Londono laikraščių vedamieji. Britų "Gardian" rašo, kad nors ir neapibrėžtos arba miglotos nepriklausomybės nuo Maskvos siekiančių judėjimų stiprėjimas visoje Sovietų Sąjungoje kelia susirūpinimą, Pabaltijo valstybės sudaro, tačiau, ypatingą istorinę kategoriją. "Gardian" rašo, kad reikia pripažinti lietuvių parodytą politinį brandumą rinkimų metu.

Tuo tarpu laikraščio "Telegraf" vedamasis tvirtina, kad Gorbačiovas supranta, jog Sąjūdžio pasisekimas gali reikšti Sovietų Sąjungos griūties pradžią. Gorbačiovui, rašo "Telegraf", Ukrainos, turinčios 50 milijonų gyventojų ir didelę ekonomiką, atsiskyrimas reiškia visai ką kita, negu Pabaltijo trijulės išėjimą iš Sąjungos. "Telegraf" prieina išvadą, kad ilgainiui Sovietų Sąjunga gali išlikti, jeigu valdžia bus decentralizuota, veiks demokratiškai išrinkti parlamentas ir valstybės galva.

Garsusis Londono "Taims" paskelbė ilgą vedamąjį, skirtą vien Lietuvai, pavadintą "Balsas, atiduotas už laisvę". Jame rašoma, kad po antro turo rinkimų į Aukščiausiąją Tarybą Sąjūdis gali laimėti tarp 95 ir 100 vietų. Londono dienraštis tvirtina, kad tai smūgis Gorbačiovo viltims sulėtinti nepriklausomybės procesą Pabaltijyje. Praradusi realią kontrolę Lietuvoje, Maskva dabar tegalinti vystyti ekonominį, tautinį, o paskutiniu atveju - karinį spaudimą Lietuvai.

"Taims" rašo, kad artimoje ateityje Lietuvos žygyje į nepriklausomybę iškils du pagrindiniai klausimai. Pirmas - lietuvių atmetimas bet kokio įstatymo, sąlygojančio atsiskyrimą nuo TSRS. Remdamiesi Molotovo-Ribentropo pakto neteisėtumu, lietuviai tvirtina, kad jie niekuomet nebuvo teisėta Sovietų Sąjungos dalis. Antras, galbūt dar aštresnis klausimas - tai tūkstančių jaunų lietuvių atsisakymas tarnauti Sovietų kariuomenėje. Tai neabejotinai paremš naujoji Lietuvos vyriausybė.

Tokia padėtis veda į konfrontaciją su Maskva. "Taims" rašo, kad Pabaltijo tautiniai judėjimai bando įtikinti Maskvą, kad, Kremliui siekiant išlaikyti Sovietų Sąjungą, pačiai Sovietų vadovybei būtų geriau pripažinti juridinį skirtumą tarp Pabaltijo valstybių ir kitų sovietinių respublikų. Tačiau, "Taims" nuomone, vargu ar tokie argumentai Kremlių paveiks.

x

Ats. 21 egz.
Išsiųsta asmeniškai
S - G

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

radijo biuletenis

15

1990-03-05

"Laisvosios Europos" radijas
/kovo 5 - 19.00/

Žinios

Šiandien plačiau pranešta apie siūlomas Tarybų Sąjungos prezidento galias ir pareigas. TASS-as pranešė, kad prezidentas prižiūrės tarybinių piliečių teisių ir laisvių gerbimą bei Konstitucijos ir įstatymų vykdymą. Prezidentas vadovaus organizacijai - Federacijos tarybai, kuri ruoš šalies valdymo būdus. Tarybon bus įtraukti respublikų aukščiausi pareigūnai, pranešė TASS-as. Kita organizacija - Prezidento taryba - drauge su prezidentu sieks šalies vidaus ir užsienio politikos tikslų įgyvendinimo. Tarybai automatiškai priklausys ministras pirmininkas, o kitus jos narius skirs prezidentas.

Vakar Gorbačiovas sakė, kad aiškinimai apie prezidentūrai suteikiamas beveik diktatoriškas teises yra nepagrįsti ir kad tai paaiškės iš šiandien paskelbtų detalių.

TASS-as šiandien vėl pažymėjo, kad prezidentas galėsiąs paskelbti karo stovį ar ypatingąją padėtį įvairiose srityse ir ypatingais atvejais įvesti laikinąją prezidento valdžią. Prezidentas taip pat siūlys kandidatus į aukščiausiąsias pareigas vyriausybėje, kuriuos vėliau tvirtins Aukščiausioji Taryba bei TSRS liaudies deputatų suvažiavimas.

TSRS Aukščiausioji Taryba jau patvirtino prezidento pareigybės įvedimą, o ateinančią savaitę šiuo klausimu pasisakys TSRS liaudies deputatai.

x

Borisas Jelcinas šiandien sakė, kad vakarykščių rinkimų rezultatai sudarys galimybes stiprinti reformas Tarybų Sąjungoje bei imtis naujų priemonių. Taip Jelcinas kalbėjo spaudos konferencijoje Amsterdame, susilaukęs apie jo išrinkimą į Rusijos Aukščiausiąją Tarybą.

Jelcinas sakė: "Aš raginau Gorbačiovą imtis visiškai kitokios pertvarkos taktikos. Rezultatai liudija, kad aš buvau teisus." Jelcinas sakė norįs patarti Gorbačiovui veikti sparčiau, reikalauti priimti įstatymus dėl mokesčių reformos, turto ir žemės, kad pertvarka turėtų teisišką pagrindą.

Paklaustas, kodėl žmonės už jį balsavę, Jelcinas sakė, kad tai buvo daroma iš protesto prieš ekonominius sunkumus bei remiant jo siūlomas programas. Jelcinas sakė, kad balsavimas buvo savotiškas referendumas dėl pertvarkos, parodęs, jog žmonių gyvenimas tapęs blogesnis negu anksčiau.

Jelcinas atvyko į Olandiją propaguoti savo autobiografiją. Jis ketina aplankyti dar šešias valstybes.

x

Vatikano radijas
/kovo 5 - 20.00/

Per susitikimą su tikinčiaisiais sekmadienio vidudienį popiežius Jonas Paulius II prisiminė Lietuvą. Taręs įprastinį žodį tikinčiųjų miniai šv. Petro aikštėje ir sukalbėjęs "Viešpaties angelas" maldą, Šventasis tėvas tokiais žodžiais dar kreipėsi į susirinkusiuosius: "Noriu priminti, kad šiandien, kovo 4-ąją, minima Lietuvos globėjo šv. Kazimiero šventė. Visus mūsų brolius ir seseris Lietuvoje tepasiekia mūsų sveikinimai ir linkėjimai. Juos užtikrinu, kad nuolat ir kasdieną meldžiuosi už jų Tėvynę ir Bažnyčią."

x

Vakar, sekmadienį, popiežiškos šv. Kazimiero lietuvių kolegijos svečių namuose įvyko Lietuvos globėjo šv. Kazimiero iškilmingas minėjimas. Šioje lietuvių šventėje, kurioje paprastai dalyvauja į Romą atvykę svečiai ir senbuviai lietuviai, buvo ir Lomžos vyskupas Julijus Pets. Iškilmingas šventas mišias koncelebravo

vyskupas Pets, kolegijos rektorius prelatas Algimantas Bartkus ir prelatas Landas Tulaba. Per mišias pasakytą pamokslą vyskupas Pets pradėjo šiais žodžiais: "Minties ir maldos sparnais mes šiandien skrendame į Vilnių, į miestą, kurį Jonas Paulius II vienoje savo kalbų pavadino tautos širdimi, Lietuvos širdimi. Ir štai mūsų mintys susitelkia ties garbinga Vilniaus Katedra, kurios koplyčioje yra saugomi šv. Kazimiero palaikai, prieš metus sugrįžę iš ilgos prievartinės tremties.". Toliau savo žodyje vyskupas Pets plačiai apžvelgė šv. Kazimiero asmenybės aktualumą dabartinei Lietuvai, ypač gyvenimo tiesos ieškančiam jaunimui. Palinkėjo Lietuvai kuo greičiausiai atgauti nepriklausomybę ir išspręsti kitas svarbias problemas. Pamokslo pabaigoje vyskupas pažymėjo, kad šv. Kazimieras, doro ir kilnaus gyvenimo skelbėjas ir liudytojas, moko visus, ypač jaunimą, kad visa tai, ką esame gavę - sveikata, protas, visa mūsų būtis, - yra dievo dovanos. Šios dievo dovanos mus įpareigoja ne tik perkeisti ir tobulinti pasaulį, bet taip pat tobulinti ir ugdyti save patį, savo asmeninių įnašu dalyvauti dieviškosios kūrybos vyksme. Tobulinti, ugdyti save ir tuo pačiu kurti visuotinę pažangą gali tik tas, kuris pats žengia ir savo pavyzdžiu kitus veda į tiesą, gėrį.

Vakar įvykusiame šv. Kazimiero iškilmingame minėjime, be Lomžos vyskupo, kolegijos vadovybės, studentų ir Romos lietuvių, taip pat dalyvavo Amerikos konsulas Romoje Džeimsas Blenkfordas su žmona Salomėja, svečiai iš Kanados ir kitų kraštų.

x

"Laisvosios Europos" radijas
/kovo 5 - 19.00/

"Žingsnis į Lietuvos nepriklausomybę"

Jau gerus metus rimčiau kalbama apie Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą. Panašu, kad nuo kalbų vis daugiau pereinama prie darbų. Plačiau apie tai - Kęstutis Girnius.

Bręsta politiniai įvykiai. Vis didėja tikimybė, kad naujoji Aukščiausioji Taryba pirmoje sesijoje, kuri veikiausiai įvyks kovo 11 dieną, patvirtins Vasario 16-osios aktą, tuo būdu paskelbdama Lietuvos nepriklausomybę. Prieš 10 dienų apie valstybingumo atkūrimą dar buvo kalbama kaip apie ateities reikalą, dabar jau svarstomi konkretūs būdai nepriklausomybei paskelbti, nagrinėjama, kaip įveikti kai kurias kliūtis. Nuostata pakito dėl kelių priežasčių. Pirma - Gorbačiovo nutarimas sušaukti liaudies deputatų suvažiavimą prezidento institucijai patvirtinti davė nemažą paskatą, nes būrštoujama, kad jis gali savo naujas galias panaudoti nepriklausomybės siekiui slopinti. Kalba Vytautas Landsbergis:

- Yra klausimas, ar reikia laukti ir žiūrėti, kokia bus toliau situacija politinė ir naujos valdžios požiūra Maskvoje, ar reikia, nelaukiant to, daryti savo sprendimus.

Panašiai galvoja Bronius Kuzmickas:

- Tankiai šie pavojai yra labai neaiškūs, neapibrėžti, ir jų numatyti tiksliai beveik kad neįmanoma. Ir kadangi vis tiktai mūsų ėjimas į nepriklausomybę yra dalykas rizikingas ir be rizikos nieko čia nepadarysi, matyt, kad reikia padaryti tą politinį aktą dėl nepriklausomybės paskelbimo.

Antra, kai kuriems išrinktiems deputatams nerimą kelia pastebimas LKP polinkis pirmenybę teikti ūkio klausimams, užuot politikai. Jie įsitikinę, kad be valstybingumo atkūrimo nebus galima spręsti ūkio klausimų ir kad paskendimas ūkio reikaluose gali būti pragaištingas.

Trečia, Sąjūdžio rinkimų platformoje aiškiai buvo pasisakoma sėl nepriklausomybės atkūrimo. Naujoji Lietuvos AT yra realus įrankis tai padaryti, tad reikia jau ir naudotis. Kalba Romualdas Ozolas:

- Mes į šitą seniai ėjom, ir natūralu, kad reikia išeiti, kai jau galima tai padėyt. Dabar išrinktoji Aukščiausioji Taryba yra tas subjektas, kuris gali imtis

šitų žingsnių jau nebe idealiai, bet realiai.

Ozolas taip pat pažymėjo, kad kol valstybingumo atkūrimas nebus paskelbtas, tol kitos pasaulio šalys negalės pilnai padėti Lietuvai.

Jau kelias dienas intensyviai tariamasi dėl nepriklausomybės atkūrimo. Pagal patikimus šaltinius, numatoma pirmoje sesijoje priimti šiuos sprendimus: pirma, AT naujai nepaskelbia nepriklausomybės atkūrimą, bet patvirtina Vasario 16-osios aktą. Šiuo būdu pabrėžiamas Lietuvos valstybės tęstinumas. Lietuva buvo okupuota, bet ji neišnyko. Nereikia naujai skelbti nepriklausomybės nei ją grįsti tautų apsisprendimo teise, nes lietuvių tauta dar 1918 metais išreiškė savo valią. Antra, atgaivinama su kai kuriais pataisymais 1938 metų Lietuvos Respublikos Konstitucija. Teisininkai jau dabar peržiūri Konstituciją, pažymėdami, kurie straipsniai neprailotų šiandien. Vadovaujantis tos pačios Konstitucijos 152, 153 ir 154 straipsniais, galima pakeisti Konstituciją.

Kalba Kazimieras Motieka:

– Vadovaujantis tos pačios Konstitucijos 152, 153 ir 154 straipsniais, mes turime teisę padaryti tuos pakeitimus tokioje pačioje Konstitucijoje, nes aš manau, kad Aukščiausioji Taryba iš karto turi pakeisti savo juridinį statusą ir vadintis seimu. O seimas gali keisti Konstituciją.

Tokios yra dabar vyriaujančios nuotaikos. Jos dar gali pasikeisti. Yra ir kitų nuomonių. Pasak patikimų šaltinių, kai kurie deputatai, savarankiškos LKP nariai, aiškina, kad reikia atsargiai laikytis, neprovokuoti Maskvos, vengti žingsnių, kurie pablogintų jau dabar sunkią ūkio padėtį. Esą nereikia skelbti valstybės atkūrimo, bet tartis su centro organais dėl žaliavų ir kitų produkcijos reikmenų užtikrinimo, kad galėtų toliau veikti įmonės ir gamyklos. Taigi ryškėja savotiška takoskyra. Bet dauguma deputatų remia minėtų planų įgyvendinimą.

Pažymėtina tai, jog kai kurie mano, kad šiuos tris žingsnius reikia daryti etapais, nors labai trumpais, atseit, per kelias dienas.

Padėtis turėtų paaiškėti antradienį, kai rinksis naujai išrinkti deputatai. Dar daugiau - po Sąjūdžio Seimo, kuris įvyks kovo 8 dieną. Tokie dabar planai. Tačiau gali kilti įvairių kliūčių, kurios sutrukdytų šių planų vykdymą. Pirmąją sesiją šaukia ne naujai išrinkti deputatai, bet senosios AT Prezidiumas. Nauji deputatai neturi teisės šaukti naująją sesiją, kol jų mandatai nepatvirtinti. Patvirtinus mandatus, du trečdaliai deputatų gali reikalauti sesijos. Bet mandatai tvirtinami tik per pirmąją sesiją. Tai savotiškas povandeninis akmuo, kuris gali sukelti šiek tiek sunkumų. Jeigu senasis Prezidiumas stengtųsi atidėti sesijos šaukimą, sąjūdininkai atvirai kreipsis į tautą šiuo reikalu.

Didėja ūkio problemos. Jau kalbama ir apie ūkio blokadą. Jeigu Maskvos ūkinis spaudimas staiga padidėtų, tai santūrumą skatinantys deputatai įgytų naujų argumentų savo pozicijai ginti, esą čia tik didelių sunkumų pradžia. Bet kitiems deputatams šitoks spaudimas reikštų tik patvirtinimą, jog be savo valstybės net ir ūkio klausimų sprendimas priklauso nuo kitų malonės.

Trečiasis veiksnys - tai LKP, ypač jos pirmojo sekretoriaus Brazausko laikysena. Sekmadienį klausiau Romualdą Ozolą, kokia būtų žmonių reakcija, jeigu Brazauskas per Lietuvos televiziją kreiptųsi į žmones, prašydamas vengti radikalių sprendimų, arba išryškėtų labai didelis ūkio spaudimas.

Ozolas:

- Mano manymu, ūkinis spaudimas negalėtų padaryti lemiamo poveikio. Matyt, kad tai paveiktų mums naudinga linkme. Žmonės yra Maskvos atžvilgiu nusiteikę vienareikšmiškai - prastai, ir tai juos įtikintų. Žinoma, būtų dalis, kuri išsigąstų. Bet mes turime ir radiją, ir tele-

viziją, ir spaudos priemones, galime užsiimti klausimų atitinkamu sudėliojimu, taip kad čia per porą-trejetą dienų ir išryškėtų esmė. Ir tas, kas norėtų apsispręst, apsispręstų, o kas nenorėtų apsispręsti sunkumams, susijusiems su pereinamuoju laikotarpiu, nu, tai šito ir tempte nenutempsi, jis bus prieš pertvarkymus nepriklausomybės link, su kuo teks skaitytis kaip su aiškia politine jėga. O Brazausko išėjimas tai gali daug sumaišties įnešti. Jis turi autoritetą nemažoje žmonių masėje, ypač tos, sakyčiau taip, žemesnės,, to dirbančiojo, tarp kitko, ir inteligentijos, ypač kaimo inteligentijos, tarpe jis turi paramą, taip kad jis galėtų paveikti. Tačiau, aš vėlgi sakau, jeigu šitai bus daroma, tai, pavyzdžiui, esu tikras, kad teks tada atsiriboti Sąjūdžio komunistams galutinai nuo partijos, išeiti iš jos, ir tai būtų labai žiaurus partijos žlugimo pradžia.

LKP CK biuro nario Broniaus Genzelio nuomone, dauguma LKP narių remia planą nedelsiant skelbti nepriklausomybės atkūrimą.

Pagaliau sunkumus sukelia tai, kad Lietuvos AT vis dėlto yra tarybinis organas. Tad net siūloma surengti visiškai aiškų, nedviprasmišką pareiškimą dėl valstybingumo atkūrimo ir tada paleisti Aukščiausiąją Tarybą, šaukti naujus rinkimus arba kokia nors kita priemone pabrėžti, kad valstybingumo atkūrimas nėra tarybinio organo aktas. Šiuo klausimu dar tariamasi.

x

"Laisvosios Europos" radijas /kovo 5 - 19.00/

"Niujorko laikraštis apie Lietuvos pasitraukimą iš Tarybų Sąjungos"

Augustinas Liepa atpasakoja vieno amerikiečių laikraščio vedamąjį apie Lietuvos atsiskyrimo perspektyvą ir to atsiskyrimo pasekmes Tarybų Sąjungai.

Niujorko laikraštis "Niusdei" rašo, kad nėra jokio

klausimo, kad Lietuva atsiskirs nuo Tarybų Sąjungos. Belieka tik tokie klausimai, kaip, kodėl ir kokia forma tai įvyks. Ir atsakymai į tuos klausimus galėtų būti patslabiausiai bauginantis jaukis Gorbačiovui, kai jis pirmins krūvoje išlaikyti likusią Tarybų Sąjungą. Ir tai nelus koks nors Honkongo sprendimas, kuriam įgyvendinti reikia 13 metų. Lietuviai yra pasiryžę greičiau išsireikalauti nepriklausomybę. Niujorko laikraštis mano, kad Gorbačiovas turėtų suprasti, kad lietuvių neįmanoma sulaikyti, nebent naudojant jėgą, kuri sustabdytų perestroiką ir detantę su Vakarais. Tokio sprendimo Gorbačiovas išmintingai atsisakė. Tačiau jis stengiasi prastumti tokį įstatymą, kuris nudelstų atsiskyrimą bent pankeriems metams. To per daug lietuviams, kurie negalvoja tiek ilgai laukti, todėl jie skuba sušaukti savo parlamentą pirma laiko, kad galėtų dar prieš įstatymo išleidimą pirmiaji pasireikšti kelyje į visiškos nepriklausomybės pasiekimą.

Ar tai pavyks, ar reikės dar kitokio šuolio? Bet atrodo, kad Tarybų Sąjunga, tokia, kokia dabar yra, negalės išlikti. Gorbačiovo užduotis - išvengti išpardavimo ir chaotiškos suirutės košmaro. Tam reikės netradicinių priemonių. Tačiau net palaida konfederacija nepajėgtų sulaikyti visiškos nepriklausomybės troškimo Lietuvoje ir kitose dvejose Pabaltijo valstybėse - Estijoje ir Latvijoje. Jos yra per daug susirūpinusios nusimesti jungą, į kurį buvo įkinkytos 1940 metais.

Amerikiečių laikraštis nurodo, kad nėra reikalo staiga nutraukti visus ryšius. Atsiskyrimas gali būti tvarkingas ir naudingas abiem pusėms. "Niusdei" rašo: "Jei Vilnius ir tikisi gauti tarybinės naftos, tai Maskva turės priklausyti nuo to, kad jai reikės nuolat naudotis Lietuvos uostu. Kokie bebūtų audringi pasikeitimų žingsniai, vis dar liks vietos kompromisams, ir Gorbačiovas turės ieškoti pačio geriausio sandėrio, koks įmanomas."

x

10.

"Laisvosios Europos" radijas
/kovo 5 - 19.00/

"Apie M.Gorbačiovo galimybes išvesti šalį iš krizės"

Niujorko laikraštis "Niusdei" sekmadienio laidoje svarsto Tarybų Sąjungos vadovo Gorbačiovo galimybes išvesti šalį iš krizės. Straipsnio mintis atpasakoja Augustinas Liepa.

"Kaip prisijaukinti lokį, be to, dar sergantį? Stebėkite Michailą Gorbačiovą, tai jo galvosūkis", - taip savo pastabas pradeda Niujorko laikraštis, pasak kurio tarybinis vadovas pastaruoju metu mėgino apsiginkluoti įvairiais ginklais. Jis įtikino tarybinį parlamentą suteikti jam nepaprastas prezidento galias. Jis galės skelbti karą ir nepaprastas padėtis, vetuoti įstatymus, galės sulaikyti visų 15 respublikų įstatymų leidėjų nutarimus, skirti ir atleisti savo vyriausybės narius. Kai kam tai kvepia istorišku rusų despotizmu. Vardan demokratijos ir reformų Gorbačiovas atrodo norįs prezidento, kuris galėtų valdyti šalį kaip Stalinas, bet ne kaip Linkolnas. Rusija neturi demokratijos tradicijos, neturi supratimo, kas yra teisės valdžia. Tačiau Gorbačiovas kovoja su krize, mėgindamas iš pagrindų pakeisti ne tik valstybės politiką, bet ir ūkį bei visuomenę. Jis stengiasi iš karto išlaisvinti visas viešojo gyvenimo sritis iš smaugiančios Kompartijos biurokratų rankos. Tai beviltiška ir nepaprasta užduotis, reikalaujanti ypatingų ir nepaprastų priemonių jos sėkmingumui užtikrinti. Juk ir Linkolnas, Amerikos pilietiniam karui vykstant, užurpavo nepaprasta valdžia. Normaliais laikais jo veiksmai būtų buvę laikomi nekonstituciškais ir jis būtų traukiamas atsakomybėn. Bet jis sakė: "Jei reikia nupjauti ranką, kad išgelbėjus kūną, tai veiksmai pateisinami." Linkolnas sakė, kad jo pareiga gelbėti valstybę.

Gorbačiovo užduotis nemažesnė, tačiau ši analogija toli gražu netobula. Amerika turėjo patikimą valdžios

priežiūros ir jos galių išlyginimo tvarką, nusistovėjusias demokratijos tradicijas, turėjo ir priimtą kapitalistišką ūkio santvarką. Gorbačiovui dabar reikia ne tik sukurti galingą prezidento valdžią, bet užtikrinti, kad naujoji Aukščiausioji Taryba nebebūtų tik popierinis parlamentas. Turi sukurti tikrą tarybinių respublikų federalizmą. Jis iš tikrųjų negali išlaikyti krūvoje Tarybų Sąjungos žalia jėga. Negali, jei nori sėkmingo persitvarkymo. To galima pasiekti tik bendradarbiavimo tvarka, kuri suteiktų atskiroms valstybėms didelę savivaldą. Tačiau pirma, negu Gorbačiovui pavyks pasiekti bet kurios tokios politikos tikslus, jis turi pasirūpinti, kad mėsinėse būtų mėsos ir vartojimo prekių ant prekystalių. Jeigu kinai įrodė, kad ūkio reformos gali per daug nutolti nuo politikos reformų, tai Gorbačiovas įrodė, kad politikos reforma be ūkio reformos gali būti lygiai pavojinga.

Niujorko laikraštis savo pastabas baigia šia išvada: "Iš tiesų dabar kyla ne klausimas, ar Gorbačiovas darosi per daug stiprus, bet klausimas, ar bus pakankamai pajėgus išvaduoti tarybinį ūkį iš komunizmo pančių."

x

Atsp. 21 egz.
Išsiųsta asmeniškai
S - P

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

radijo biuletenis

21

1990-03-06

"Amerikos balsas" Žinios
/kovo 7 - 6.15/

Sovietų Sąjungos vadovas Michailas Gorbačiovas atmetė galimybę suvienytai Vokietijai priklausyti NATO, o tai yra vienas iš pagrindinių Vakarų reikalavimų. Priklausymas NATO, anot Gorbačiovo, yra visai nediskutuotinas klausimas. Jis taipgi kritikavo, kaip jam atrodo, per didelį skubėjimą Vokietijoms susivienyti.

Gorbačiovo pareiškimai, padaryti Maskvoje savo apsilankymą baigiant Rytų Vokietijos Ministrų Tarybos pirmininkui Hansui Modrovui, laikomi pasiruošimu Vokietijų susivienijimo deryboms, kurios, kaip manoma, prasidės kitą savaitę.

Tuo tarpu Vašingtone aukščiausio rango NATO karinis vadovas generolas Džonas Gelvinas per televiziją pareiškė, jog jis tikisi, kad bus pasiektas specialus susitarimas dėl suvienytos Vokietijos ryšių su NATO. Generolas pastebėjo, kad NATO turi specialius susitarimus su tokiomis šalimis, kaip Prancūzija, Norvegija ir Ispanija.

Pastebima, kad Gorbačiovas savo pareiškimus padarė likus tik savaitei ligi žemesnio lygio pasitarimų Vokietijų susivienijimo klausimu tarp keturių Antrojo pasaulinio karo alijantų ir abiejų Vokietijų atstovų.

x

Afganistano režimo vadovas Nadžibula sako, kad vyriausybės pajėgos susidorojo su bandymu nuversti jo vyriausybę, bet iš Kabulo apylinkių dar vis pranešama apie kovas. Nadžibula nurodė, kad perversmą bandė įvykdyti gynybos ministras Šachas Navazas drauge su Pakistane bazes turinčiomis partizanų grupėmis. Tuo tarpu generolas Taha-

jis pabėgęs iš Afganistano, o Kabule įvesta komendanto valanda. Tačiau, pasak pranešimų iš Jungtinių Tautų būstinės Niujorke, kovos prie Kabulo tebevyksta.

x

/kovo 6 - 20.30/

Sovietų Sąjungos gynybos ministerija paneigė pranešimus, kad dalis iš Čekoslovakijos atitrauktos Sovietų kariuomenės bus perkelta į Pabaltijo respublikas. TASS'o pranešimu, Gynybos ministerija tvirtina, kad nėra pagrindo tokiems pranešimams. TASS'o pranešime nurodoma, kad tai atsakymas į užsienio, ypač švedų, žinių agentūrų pranešimus. Tačiau ir Latvijoje masinės informacijos priemonės yra išreiškusios susirūpinimą dėl iš Čekoslovakijos atitraukiamų kareivių įkurdinimo Latvijoje.

Sovietų karinės pajėgos jau pradėjo traukti iš Čekoslovakijos. Maždaug 73.000 Sovietų kareivių bus atitraukti iki kitų metų liepos mėnesio.

x

/kovo 7 - 6.15/

Latvijos Komunistų partijos vadovas Janis Vagris pareiškė, kad organizacijai reikia radikalių reformų, nes kitaip ji praras labai daug latvių Kompartijos narių. Rygos radijas pranešė Vagrį Latvijos Kompartijos Centro Komitete nurodžius, kad latviai sudaro maždaug trečdalį Kompartijos narių. Pasak Vagrio, be reformų iš partijos pirmiausia išsatos latviai, ir Kompartija liks be jokios įtakos. Vagris pasisakė už paankstintą partijos suvažiavimą, kuris turėtų įvykti balandžio mėnesį. Pasak Vagrio, pakeitimai Kompartijoje yra reikalingi įtikinti kai kuriuos latvių komunistus persvarstyti praėjusio mėnesio nutarimą steigti nepriklausomą komunistų organizaciją.

x

Sovietų Sąjungos Aukščiausioji Taryba patvirtino naująjį įstatymą, pripažįstantį privačią nuosavybę. 350 balsų"už" ir 3 "prieš" deputatai pasisakė už reformas, sulyginančias valstybinę, kolektyvinę ir individualią nuosavybę. Vadovaujantis naujuju įstatymu, žmonės galės turėti įmones, bet negalės išnaudoti samdomos darbo jėgos.

Tuo tarpu, pasak neoficialių duomenų, praėjusio sekmadienio rinkimus Rusijoje, Baltarusijoje ir Ukrainoje didele balsų persvara laimi reformų šalininkai.

x

Velionio Andrejaus Sacharovo našlė Jelena Bonner sako, kad Michailas Gorbačiovas prarado populiarumą ir jis kada nors gali būti prisimintas kaip kaltas dėl genocido. Jelena Boner, nuvykusi į Romą, reporteriams pareiškė, kad, Gorbačiovui nepasistengus rasti politinį sprendimą konfliktui tarp armėnų ir azerbaidžaniečių, gali įvykti masinės armėnų žudynės. Pasak Jelenos Boner, Gorbačiovas gali istorijon nueiti ne kaip pertvarkos tėvas, o kaip atsakingas dėl genocido. Ji tvirtina, kad Gorbačiovas Sovietų Sąjungoje nebepopuliarus.

Jelena Boner Italijoje lankosi italų socialistų partijos kvietimu.

x

Vakar spaudos konferencijoje kongreso rūmuose Amerikos kongresmenai išreiškė susirūpinimą Sovietų Sąjungos sprendimu neišduoti vizų kongreso nariams, norėjusiems stebėti rinkimus Ukrainoje, Estijoje ir Latvijoje. Tokia Sovietų laikysena iššaukė piktą kai kurių Amerikos kongresmenų reakciją. Kongresmenas Donas Riteris, iš Pensilvanijos valstijos, turėjęs vykti į Ukrainą, pastebėjo, kad Sovietų atstovams nestatomos jokios kliūtys atvykti į Ameriką

stebėti rinkimų. Jis pridūrė, kad daugybė TSRS AT deputatų, kai kurie labai konservatyvių pažiūrų, laisvai vaikščioja kongreso rūmų koridoriais, susitikinėja su Ginkluotųjų pajėgų komiteto nariais, čia labai gražiai priimami. Atstovų rūmų nariui iš Pensilvanijos rūpestį kelia galimybė, kad tokia laikysena taps įprasta politika. Jo nuomone, kai kurie Sovietų valdžios organai, ypač saugumas, kuris kontroliuoja vizų reikalus, šiuo klausimu užėmė kietąją liniją, kuri nesiderina su viešumo dvasia.

Amerikos Helsinkio komiteto kopirmininkas kongresmenas Stenis Hojeris, iš Merilendo valstijos, pavadino Sovietų sprendimą neišduoti vizų keista atžanga dvišaliuose santykiuose. Jo nuomone, nėra reikalo šiuo metu svarstyti kokias nors atsąkomąsias priemones. Jis laiko tai mažu nesusipratimu. Vis dėlto Hojeris pridūrė, kad tai gali pakenkti lig šiol padarytai pažangai ir išreiškė viltį, kad šie sprendimai bus persvarstyti aukščiausiu Sovietų Sąjungos vyriausybės lygiu.

x

JAV vyriausybė praneša, kad šalies gyventojų skaičius pasiekė ketvirtį milijardo. Cenzo biuro apskaičiavimais, JAV vakar buvo 250 milijonų gyventojų. Gyventojų skaičius nuo 1980 metų padidėjo daugiau negu 10 procentų, o nuo 1967 metų pašoko 50 milijonų.

Tikslus gyventojų surašymas bus padarytas vėliau šiais metais. JAV gyventojų surašymai įvyksta kas 10 metų.

Gyventojų skaičiumi JAV užima ketvirtą vietą pasaulyje. Daugiau gyventojų turi tik Kinija, Indija ir Sovietų Sąjunga. Pasak cenzo biuro, gyventojų skaičius JAV padidėja 6.300 per dieną, arba vienu žmogumi kas 14 sekundžių.

x

"Amerikos balsas" "Iš pasikalbėjimo su Kazimiera /kovo 6 - 18.30-20.30/ Prunskiene"

Vakar po dar vienos rinkiminės pergalės praeitą sekmadienį susirinko Sąjūdžio deputatų klubas. Ta proga mūsų specialus korespondentas Romas Sakadolskis prie mikrofono pakvietė LTSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotoją Kazimierą Prunskienę.

- Kaip jūs vertinate diskusiją šiandien dėl kelio į nepriklausomybę ir dėl valdžios struktūrų?

Prunskienė:

- Dėl kelio į nepriklausomybę šiandien dar yra visokių tokių įvairių nuomonių. Pirmiausia, dėl teisinio akto priėmimo naujoje Aukščiausioje Taryboje, kuris reikštų naujoj kokybėj įtvirtinant tai, kas padaryta ir kartu perkėlimą mūsų situacijos į naują lygį. Manau, kad labai svarbu yra iš tikrųjų sustabdyti Tarybų Sąjungos Konstitucijos galiojimą, nes iki šiol mes esam tokioj situacijoj, kai galioja tik tie teisiniai aktai, kurie yra pripažįstami galiojančiais Lietuvos Aukščiausioje Taryboje. Na, o išstojimo klausimas nė visiškai vienareikšmis. Mes negalim kelt išstojimo, nes nebuvo įstota. Jeigu būtų klausimas dėl referendumo, tai referendumo atveju formuluoti "taip", "ne" galima tiktai atžvilgiu suformuluotos deklaracijos ar kitaip pavadinto akto, priimto naujam parlamente, ar pritaria, ar nepritaria. Bet jokiu būdu tai nereikštų, kad tauta svarsto klausimą, ar mes esam Sąjungoj, ar mes nesam, tai yra ar mes išstojam, ar neišstojam. Mums reikalinga tuoj pat, pirmojoje Aukščiausiojoje Taryboje konkrečiai apsibrėžti veiksmus ir suformuoti subjektą deryboms vesti su Sąjunga dėl ūkio perėmimo Lietuvai, esančio mūsų teritorijoje, dėl armijos dalykų, tai yra, būtent, nacionalinė armija savo teritorijoje ir kitas santykis su Tarybų Sąjunga tokiu atveju, ir dėl po-

litinių santykių su Sąjunga. Tik aiškumas ir konkretus suformulavimas gali leisti mums visą laiką forsuoti derybų fazę. Ir reikia tas derybas rengti pasirengusiai - kas darosi, dėl ko darosi ir kokie yra iš mūsų pusės reikalavimai arba mūsų siekimai tų derybų rezultate pasirašomai sutarčiai tarp Lietuvos nepriklausomos valstybės ir Tarybų Sąjungos. Na, o savaime suprantama, paraleliai turi būti veiksmas, išeinant į tarptautines organizacijas. Manau, kad reikia labai aiškiai įsivaizduoti šitą procedūrą, ir manau, kad labai pravartu, aš raginu savo kolegas iš Sąjūdžio, deputatų tarpo, pradėti konsultuotis su tarptautiniais teisininkais ir, žinoma, kontroliuoti situaciją viduje. Nuo pat pirmos dienos, jau dabar pereiti į situacijos kontrolę, todėl, kad yra dalykų, kurie reikalauja tokio atsargaus sprendimo. Tauta jau pavargo laukti.

Grįždama į derybas, noriu pasakyti, kad tai, jog pirmoji pusė neaiškiai apsibrėžusi savo poziciją, skatina ekonominės blokados situaciją. Ekonominė blokada didele dalimi gimsta ir dėl to, kad abi pusės nesitaria labai konkrečiai nepriklausomybės variantui, kaip jos bendradarbiaus, sakykime, dėl naftos tiekimo Lietuvai, dėl metalų. Iš kitos pusės, ar mes parduosim Sąjungai ir kokiom sąlygom maistą, cementą, kitas prekes, yra, būtent, neapibrėžtumas abiejų pusių požiūrio į būsimą bendradarbiavimą, nežinojimas pozicijų irgi skatina ekonominę blokadą. Ir jos tam tikros formos jau dabar labai aiškiai apčiuopiamos.

- Kur yra labiausiai akivaizdu, kad tokia blokada vyksta, ir gal čia reikėtų pasakyti, kad yra sąmoninga blokada ir kartais gali būti tokia nesąmoninga, iš neapibrėžtumo išplaukianti arba tiesiog iš prekių stygiaus, kuris sudaro, tarsi bū-

tų blokada, bet iš tikrųjų nėra. Bet kokios yra skaudžiausios priežastys?

Prunskienė:

- Tos priežastys, sakyčiau, ir prekių stygius, ir dar tai, kad centro tiekėjai kontroliavo situaciją. Na, esant prekių stygiui, galima visiems padalinti, sakysime, 70 procentų poreikio, paskirstant pagal tą kiekį prekių, kuris yra. Šiandieninėje situacijoje yra taip, kad centras nustojo kontroliavęs situaciją, ir mes jį vadinam stipriu centru, tai tas stiprus centras, tiekėjai imasi aprūpinti mus su sąlyga, jeigu mes kažką siūlom mainais, kažką naudingo, jiems reikalingo. Yra, žinoma, ir blokada ne iš centro, yra blokada iš atskirų labai agresyviai nusiteikusių gamintojų, stambių įmonių, kurios vertina mūsų veiksmus kaip neteisėtus, neleistinus, ardančius Sąjungą ir panašiai.

- Daug kas pastebi, kad labai nelygūs partneriai - Lietuva ir likusioji TSRS dalis. Ką Lietuva gali duoti Sąjungai, yra žymiai mažiau, negu ką Sąjunga galėtų duoti Lietuvai. Tai, nesvarbu kokia padėtis, žlugs ekonomika daug greičiau Lietuvoje, negu kitur dėl Lietuvos.

Prunskienė:

- Taip, Sąjunga jau dabar rengia alternatyvius projektus ir juos įgyvendina, kad Pabaltijo išėjimas iš Sąjungos, nebuvimas Sąjungoj, nepaklusnumas Sąjungos centrui gali būti kompensuotas kitų įmonių darbu. Pagaliau mes sudarome tiktai keletą procentų Sąjungos bendrame ūkyje ir, žinoma, jiems žymiai lengviau. Tačiau formuojasi ir kita situacija pačioj Sąjungoj, kitose respublikose. Štai vakar išrinkti Rusijos, Ukrainos parlamentai. Apie tų rinkimų rezultatus dar nežinome, bet įsivaizduokime, kad naujosios demokratinės jėgos Rusijoje, pati Rusija nepanorės turėti

virš savo parlamento stiprų centrą, kuris vadovautų Rusijos parlamentui. Partnerystė klostysis, ir labai norėtųsi, kad taip būtų, tiesioginiai tarp Lietuvos ir Rusijos, tarp Lietuvos ir Ukrainos, ir jeigu mes jau sutiksime tas demokratines jėgas parlamentuose ir vyriausybėje, tame tarpe ekonomistus, kurių didelę dalį - radikalų - aš asmeniškai pažįstu ir kurie visada sakydavo: "Nebijokite, kai Rusija taps suvereni, mes su jumis susitarsime", taip, kad visada situacija iš esmės gali pasikeisti.

- Kuriama nemaža mitų apie ekonominę blokadą Lietuvoje, ir tai kelia gana didelį nerimą tarp Lietuvos gyventojų. Kiek, jūsų nuomone, gali nustoti naujos sudėties Aukščiausiosios Tarybos veiklą ši netikra situacija. Ar jūs galvojate, kad tai gali labai reikšmingai pakeisti jūsų kaip deputatų sprendimus, būtent, tas ekonominis klausimas, ta ekonominė nežinia?

Prunskienė:

- Mano supratimu, mums koreguoti politinių sprendimų dėl sunkios ekonominės situacijos nereikėtų, todėl, kad tame galime rasti ir negrįžtamą ryšį. Politinės situacijos neapibrėžtumas, politinių veiksmų neapibrėžtumas nepadeda reguliuoti ekonominių santykių su Tarybų Sąjunga, o kaip tiktai kliudo jiems konstruktyviai racionalius naujus būdus, naujus sandėrius padaryti, labai konkrečius dėl pačių svarbiausių dalykų. Taigi aš manyčiau, kad reikia nedelsiant naujoj vyriausybėje suformuoti tas prielaidas derybas pradėti ir vesti, aišku, išsakant poziciją dėl ekonominių santykių. Manau, kad labiau reikėtų apeliuoti į Sąjungos parlamentą ir ypatingai į naujai susikūrusius Rusijos, Ukrainos, jeigu tai yra tie parlamentai, kurie gali būti mūsų partneriais, kad neutralizuoti bandymą iš Sąjungos esamos vyriausybės daryti specialią tokią, dirbtinai sąmoningą blokadą.

kenkiant mūsų interesams.

- Ar neteisybė, kad pokalbio su Michailu Gorbačiovu metu jis pastebėjo, kad reikalas kol kas sukasi apie TSRS respublikas ir kad reikalinga žengti kažkokį žingsnį, jeigu norima kalbėti apie sutartis tarp kaimyninių valstybių, ar ne taip?

Prunskienė:

- Aš manau, kad šitaip. Netgi skubotas prezidento institucijos renginas rodo, kad Gorbačiovas mato, kurlink vyksta procesai kitose respublikose. Ir kad susiformavus naujiems parlamentams gali pasikeisti Tarybų Sąjungos vyriausybės statusas ir realus vaidmuo. Todėl manau, kad ir mūsų atžvilgiu pradedama elgtis racionaliau.

- Šiandien per Sąjūdžio deputatų bloko susitikimą buvo kalbama ir apie būsimos vyriausybės, apie Ministrų Tarybos formavimą. Ir iškilo tokie keli variantai. Vienas buvo toks principas, ar tai turėtų būti pagal tam tikrą partiškumą. Koks būtų dėsnis, kuris nustatytų, pagal ką turėtų būti ta vyriausybė suformuota?

Prunskienė:

- Pirmiausia - kompetencija, ir antra - suinteresuotumas įtvirtinti Lietuvos valstybingumą ir ekonominę reformą, jeigu mes kalbam apie tai, ką turėtų daryt vyriausybė /.../.

Pastaba: Pokalbio įrašo techninė kokybė buvo bloga. "Radijo biuletenio" redakcija atsiprašo.

x

"Laisvosios Europos" radijas

"Lietuvos Laisvės lygos pareiškimas"

/kovo 6 - 19.00/

Antanas Terleckas perdavė mūsų redakcijai LLL pareiškimą ir papasakojo, kaip ši organizacija

vertina rinkimus. LLL pažymi, kad Aukščiausioji Taryba turi atlikti visus parengimus Lietuvos Respublikai atkurti, bet valstybingumo atkūrimą turėtų paskelbti tik visų Lietuvos politinių jėgų atstovų suvažiavimas. Saulius Kubilius pateikia LLL pareiškimą:

"Nuo šių metų vasario 24 dienos vyksta rinkimai į naują Lietuvos įstatymų leidimo instituciją. Tarptautinės teisės požiūriu rinkimai okupuotoje valstybėje negali būti nei laisvi, nei demokratiški, todėl išrinkti deputatai neturi tautos mandato spręsti jos likimo. LLL nuomone, renkamoji Lietuvos AT privalo panaikinti okupacinės administracijos paskelbtas instrukcijas, iki šiol vadinamas įstatymais.

Remiantis LTSR AT 1989 metų gegužės 18 dienos Suvereniteto deklaracija ir 1990 metų vasario 7 dienos nutarimu dėl 1940 metų liepos 21 dienos vadinamojo liaudies seimo deklaracijos neteisėtumo, Lietuva yra svetimos kariuomenės okupuota valstybė. Lietuvoje de jure galioja 1938 metų Lietuvos Respublikos Konstitucija. Todėl pareiškime, kad nuo šių metų vasario 7 dienos Lietuvoje teisiškai negalioja LTSR Konstitucija, kiti įstatymai bei visos okupantinės valstybinės institucijos. Nuo šiol naujai išrinkta LTSR AT privalo atlikti visus tarybinės sistemos sąlygomis įmanomus paruošiamuosius darbus Lietuvos Respublikai atkurti. Teisę paskelbti Lietuvos Respublikos atkūrimą turi tik visų Lietuvos politinių jėgų atstovų suvažiavimas, išreiškiantis suvereninę tautos valią. LLL laikosi nuomonės, kad naujų įstatymų leidimas LTSR vardu yra mėginimas įteisinti fiktyvų Lietuvos TSR valstybingumą tarptautiniu mastu ir griežtai protestuoja prieš jį.

Lietuvos Laisvės Lyga. Vilnius, 1990 metų kovo 3 diena".

x

Antanas Terleckas mums pareiškė, kad LLL laiko rinkimus į LTSR AT Lietuvos komunistų pergale ir nemaža LPS politine klaida. Vakarų masinės informacijos priemonės klaidingai skelbia, kad LTSR AT rinkimų nugalėtojas - LPS. LLL laukė kitokios pergalės. Terleckas išreiškė nusistebėjimą, kad Lietuva nepasekė kaimyninės Lenkijos pavyzdžiu, kur į Seimą buvo išrinktas tik vienas komunistas. LKP lietuvių tautai nusikaltusi ne mažiau, kaip Rumunijos kompartija savo tautai. Tad LLL mano, kad Lietuvos komunistai, Lietuvos AT gavę trečdalį vietų, tikrieji rinkimų nugalėtojai.

Tai įvykę ne be Sąjūdžio netiesioginės paramos. Dar prieš metus, kalbėjo Terleckas, LKP buvo politinis lavonas. Sąjūdžio Seimo tarybos mažumos pastangomis ji tapusi gana grėsminga jėga. Tik politinio tautos sąmoningumo dėka LKP rinkimuose negavo trokštamos daugumos, nors LPS padarė daug, gelbėdamas komunistus nuo visiško sutriuškinimo. LPS, pasiskelbęs opozicija komunistiniam Lietuvos režimui, į 146 savo remiamų kandidatų vietas įjungė 35 komunistus ir suteikė jiems moralinę paramą įveikti savo oponentus ir laimėti rinkimus. Sąjūdžio dėka rinkėjai ėmė vienodai vertinti komunistus sąjūdiečius ir komunistus iš savarankiškos LKP. Pasak Terlecko, tai ne pirma tokia Sąjūdžio politinė klaida. Po 1989 metų TSRS Aukščiausiosios Tarybos rinkimų Sąjūdis pasiskelbė nugalėtoju, nors 80 procentų liaudies deputatų yra komunistai. Ir dabartiniuose Lietuvos TSR rinkimuose komunistai nebūtų surinkę tiek daug mandatų be Sąjūdžio pagalbos.

Antanas Terleckas sakė, kad panašios politinės klaidos gali Lietuvos visuomenei brangiai kainuoti. Tai padėtis verčia daryti pesimistines išvadas. Lietuvos visuomenės laukia dideli išbandymai, sakė Antanas Terleckas.

Nors Antanas Terleckas šiuo atveju labai neigiamai vertina Lietuvos komunistus, rinkimų išvakarėse savaitraštyje "Gimtasis kraštas" Nr. 7 jis nurodė vieną gerą komunistą, kuris, jo įsitikinimu, tikrai vertas būti išrinktas ir gauti tautos pasitikėjimo mandatą. Terleckas tada pasakė: "Ir jeigu aš balsuočiau rinkimuose, tai balsuočiau už Lionginą Šepetį".

x

"Laisvosios Europos" radijas /kovo 6 - 19.00/

"Algimanto Čekuolio straipsnis Londono dienraštyje"

Londono dienraštis "Independent" pereitą šeštdienį paskelbė Sąjūdžio veikėjo, liaudies deputato, LKP CK nario Algimanto Čekulio straipsnį "Neužtenka už pabaltiečius vien melstis". Straipsnio sutrumpintą vertimą pateikia Augustinas Liepa.

Apžvelgęs Lietuvos rinkimų pirmuosius balsavimo rezultatus ir paleistosios Aukščiausiosios Tarybos nutarimus, kuriais, be kita ko, buvo pasmerktas neteisėtas Lietuvos prijungimas prie Tarybų Sąjungos, Čekuolis pažymi, kad per pusę šimtmečio Lietuva skaudžiai nukentėjo: kas šeštas lietuvis žuvo, buvo kalinamas, tremiamas į Sibirą ar verčiamas apleisti savo kraštą. Iki karo Pabaltijo valstybių ūkis buvo panašus į Skandinavijos ūkį - sveikas ir augantis. Tą ūkį sužlugdė įvestoji Tarybų valdžia. Dabar pasibaisėtinas užteršimas, butų stoka, tušti prekystaliai ir nuolatinis pasirengusios veikti tarybinės karo mašinos pavojus. Lietuvą vis dar tebesaugo didžiojo Maskvos brolio akis.

Pertvarkos ir viešumo psichologiškai išlaisvinta ir tautinio sąjūdžio spaudžiama, Lietuvos Kompartija ėmėsi drąsių veiksmų. Pravedė revoliucinius įstatymus, atsiskyrė nuo TSKP, leido Lietuvoje reikš-

tis politikos įvairumui ir sukūrė nubolševikinimo komisiją, kurios paskirtis panaši į nunacinimą pokario Vokietijoje. Ir svarbiausia, ji priėmė naują Programą, kurios pagrindinis bruožas - nepriklausomos parlamentinės valstybės atnaujinimas, rašo Londono laikraštyje Čekuolis ir klausia, ar gali leopardas pakeisti savo dėmes. Ne, jei kalbame apie tikrą leopardą, taip, jei tai dirbtinės dėmės. Autorius teigia, kad Lietuvos Kompartija dabar turi 140.000 narių ir grįžta prie savo šaknų, kurios iš esmės esančios socialdemokratiškos. Jis cituoja Romualdą Gudaitį: mes, Lietuvos Kompartija, buvome okupuoti ir prievarta prijungti prie TSKP, kaip Lietuva prie Tarybų Sąjungos. Tai laiko ir taktikos klausimas, kada LKP pakeis savo pavadinimą.

Šios besikeičiančios aplinkybės kelia Maskvai klausimą, ką daryti, ir Vakarams - kaip atsakyti. Perestroikos istorija rodo, jog kiekvieną Lietuvos žingsnį Maskva sutiko, šaukdama "Ne!", "Niekados!", "Ne!", bet po to sekdavo niurgzlus pripažinimas, jog tai šio to verta. Maskvos kietagalviai viešai reikalauja kariškių įsikišimo ar perversmo Vilniuje. Bet net ir jie supranta, kad padariniai būtų trumpalaikiai. Dar trumpiau užtruktų, negu generolo Jermazelskio priemonės Lenkijoje. Tankai - prasti arklai, ir parašiutininkai - blogi melžėjai, rašo Čekuolis.

Kietakakčių jėgos pagrindas aiškiai siaurėja. Rusija pradeda žvelgti į save. Jei logika laimės, jei pasaulio istorija turi bent kiek prasmės, jei perestroika seks savo pavyzdžiu, tai kitas pasirinkimas tebelieka atviras. Tarybų Sąjunga galėtų tapti savo rūšies laisvų tautų bendrija, kaip Europos ūkio bendrija.

Toliau Čekuolis teigia, kad Vakarams nėra geriausia tiktai sėdėti ant tvoros ir melstis už pabaltiečius ir gerą Gorbačiovo sveikatą. Mes irgi mel-

džiamės už gerą jo sveikatą, bet darome ir daugiau. Padedam reformuotojams ir gydom kietakakčius. Visos demokratijos turėtų aiškiai pareikšti, jog kita Tiananmenio aikštė ir po to reikalai, kaip paprastai, Pabaltijo valstybėse neįsivaizduojami. Turėtų pasakyti, kad tarybinės kariuomenės naudojimas būtų laikomas 1940 metų agresijos pakartojimu.

Demokratiškai išrinktas Lietuvos parlamentas sudarys naują vyriausybę kovo ar balandžio mėnesį. Lietuvos delegacija turi tartis su tarybine, vadovaujama užsienio reikalų ministro Ševardnadzės, ir pradėti taisyti Stalino su Hitleriu padarytas neteisybes trims Pabaltijo kraštams, kurie kadaise priklausė Tautų Sąjungai. Tokiose derybose mes atsižvelgsime į teisėtus Rusijos interesus. Vakarai turi veikti, paisydami savo interesų. Tai tarptautinė, bet ne Rusijos vidaus problema. Tarptautinė bendrija turi teisę pasakyti ir po keletą žodžių, rašo Algimantas Čekuolis Londono laikraštyje "Independent".

x

Atsp. 21 egz.
Išsiųsta asmeniškai
S - G

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

radijo biuletenis

1990-03-07

"Amerikos balsas" Žinios
/kovo 7 - 18.30/

Pranešama, kad kaskart daugiau ženklų, jog Kremlius gali suteikti Lietuvai nepriklausomybę, tačiau už labai aukštą kainą. Su Maskvos radiju susieta žinių agentūra "Interfaks" praneša, kad LKP pirmasis sekretorius Algirdas Brazauskas yra pareiškęs, jog jis aptarė Lietuvos valstybingumo atstatymo klausimą su Sovietų vadovu Gorbačiovu. Vilniaus radijo žiniomis, Sovietų vadovas pareiškė Brazauskui, kad, Kremliaus apskaičiavimu, Lietuva skolinga centrui 27 milijardus dolerių, arba 21 milijardą rublių. Manoma, kad Gorbačiovas duoda suprasti, jog tai būtų nepriklausomybės kaina. Centras skaičiuoja, kad į sąskaitą įtraukti 27 milijardai dolerių kapitalo investicijų ir 6 milijardai dolerių centrui nepristatytos produkcijos.

Vilniaus radijas tai pavadino paskutiniu bandymu įbauginti Lietuvą prieš Respublikos naujajai AT pradedant darbą. Kaip žinia, kai kurie LPS deputatai ragina naujai išrinktą AT paskelbti Lietuvos nepriklausomybę prieš Sovietų Sąjungos deputatų suvažiavimą Maskvoje, kuris, kaip manoma, duos Michailui Gorbačiovui plačias prezidentines galias. Bijomasi, kad tokios galios bus panaudotos prieš Lietuvos nepriklausomybės siekius.

x

/kovo 9 - 6.15/

Prognazuojama, kad, nežiūrint galimos aukštos kainos, Lietuva ši savaitgalį paskelbs nepriklausomą nuo Sovietų Sąjungos. LPS atstovė Rita Dapkutė vakar reporteriams Vilniuje pareiškė, kad naujai išrinkta Lietuvos AT šeštadienį, minėdama 1918 metais paskelbtą Lietuvos nepriklausomybės deklaraciją. Nurodoma, kad per

pastarosios savaitės rinkimus du trečdalius vietų AT laimėjo Sąjūdžio remiami demokratiškų pažiūrų atstovai. Dapkutė nurodė, kad sprendimas, padarytas Sąjūdžio taryboje, bus juridinis pagrindas deryboms su Maskva.

Nepriklausomybės deklaracijos prognozę paskatino, kaip atrodo, padidėjusi kaina, kurią, pasak Michailo Gorbačiovo, Lietuva turės sumokėti už nepriklausomybę. LKP vadovas Algirdas Brazauskas tuo tarpu sako, kad, šalia 21 milijardo rublių, Lietuvai dar gali tekti atsisakyti Klaipėdos uosto.

x

/kovo 11 - 6.15/

Lietuvos parlamentas Vilniuje svarsto organizacinius klausimus prieš šį rytą numatytą balsavimą, kuriuo tikimasi atstatyti Lietuvos nepriklausomybę. Sesija prasidėjo vakar lygiai 9 valandą vakaro vietiniu laiku. Deputatai praleido 19 min. procedūriniams klausimams. Vėliau išrinko mandatų komisiją, ir komisiją, nustatančią taisykles ir nuostatas. Lietuvos AT deputatai taip pat patvirtins pagrindinius įstatymus ir paskelbs galiojančia 1938 metų Lietuvos Respublikos Konstituciją, - paskutinę, kuri veikė iki Lietuvos okupacijos ir aneksijos.

Šeštadienį vakare į AT sesiją Vilniuje atvykstančius deputatus pasitiko šimtai demonstrantų, skanduodami "Laisvės!", "Laisvės!" Šiandien laukiama daugiau demonstracijų, deputatams svarstant svarbiausius klausimus - AT pirmininko ir Ministrų Tarybos pirmininko rinkimus ir nepriklausomybės nuo Maskvos paskelbimą.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/kovo 9 - 19.00/

Kanados lietuviai ketina pirmadienį demonstraciją Otavoje raginti Kanados vyriausybę paremti Lietuvos nepriklausomybę. Kanada niekad nepripažino Lietuvos, Latvijos ir Estijos prievartinio įjungimo į Tarybų Sąjungą.

Kanados lietuvių komiteto pirmininkas Paovičius pažymėjo, kad Kanados vyriausybė turėtų tvirtai parem ti Sąjūdžio tikslą atkurti Lietuvos nepriklausomybę. Kanados užsienio reikalų ministerijos atstovas sakė, kad vyriausybė yra labai patenkinta rinkimų Lietuvoje rezultatais, tačiau pabrėžė, kad nepriklausomybė turi būti pasiekta taikių derybų keliu.

x

"Amerikos balsas"
/kovo 10 - 6.15/

Pranešama, kad Gruzijos AT paskelbė savo nepritarimą Michailo Gorbačiovo planui praplėsti prezidento įgaliojimus. Pasak TASS-o, Gruzijos AT vakar priėmė rezoliuciją, skelbiančią, kad tokie įgaliojimai pažeistų respublikų suverenumą.

Į šią Gruzijos rezoliuciją yra žiūrima kaip dalį gruzinų kampanijos, siekiant daugiau nepriklausomumo nuo Maskvos. Pąsak AP žinių agentūros, rezoliucijoje teigiama, kad atėjęs laikas pradėti pasitarimus dėl nepriklausomos valstybės atstatymo. Gruzija tokiu būdu prisijungia prie nepriklausomybės judėjimų, jau vykstančių Lietuvoje, Estijoje ir Latvijoje.

x

/kovo 9 - 20.30/

Jau paskelbti galutiniai Estijos piliečių suvažiavimo rinkimų rezultatai. Kaip pranešama, Estijos tautinės nepriklausomybės partija turės 64 atstovus piliečių suvažiavime. Tai laikoma dideliu laimėjimu, nes ji nėra masinė organizacija, turi maždaug tik 500 narių. Geriausiai pasirodė Estijos kultūrinio palikimo draugija - 100 deputatų. Estijos Liaudies frontui atstovaus 77 asmenys, Komunistų partijai - 37. Likutį pasidalino smulkesnės politinės partijos ir frakcijos. Iš viso Estijoje buvo renkama 460 piliečių suvažiavimo deputatų, išeivijoje -30.

x

Vatikano radijas
/kovo 8 - 20.00/

Buvusi sąžinės belaisvė Nijolė Sadūnaitė televizijoje JAV. Aplankiusi Los Andželą, Čikagą ir kai kuriuos kitus miestus, dabar ji yra Klivlende, o kovo 11-ąją pasieks Vašingtoną, kur susitiks su vietos kardinolu, spaudos atstovais, dalyvaus nepriklausomos Lietuvos atstovybės jos garbei rengiamame priėmime. Iš Vašingtono Sadūnaitė vyks į Pensilvaniją, kur bus Lietuvos vyčių garbės viešnia. Kovo 22 dieną pasieks Niujorką. Čia ji taip pat aplankys vietos kardinolą, susitiks su lietuvių vyskupu Paulium Baltakiu, su amerikiečių žmogaus teisių gynimo organizacijos atstovais. Kovo 25 Niujorke, Lietuvių kultūros židinyje, rengiamas Nijolės Sadūnaitės pagerbimas.

x

"Amerikos balsas"
/kovo 9 - 6.15/

Vienas įtakingas JAV kongresmenas pareiškė, kad Sovietai sutiko duoti išvažiavimo vizas vienai žydų šeimai iš Lietuvos. Kongresmenas Bendžaminas Gilmanas nurodė gavęs žinią, kad Vladimiras ir Karmela Raizai, kuriems vizos buvo neigiamos nuo 1972 metų, išvažiavimo vizas gaus kitą savaitę. Sovietų valdžia atmesdavo Raizų prašymus, aiškindama, kad molekulinės biologijos specialistų išvykimas sukeltų grėsmę ir nesiderintų su valstybės interesais. Raizui paprašius leidimo išvykti, jis prarado tarnybą Molekulinės biologijos institute. Tuo tarpu jo žmona, Vilniaus filharmonijos smuikininkė, buvo pažeminta tarnyboje, o vėliau galėjo dirbti tik retkarčiais.

Manoma, kad pora su savo vaikais išvyks į Izraelį.

x

/kovo 10 - 20.30/

Žinių agentūros praneša, kad šeši Japonijos bankai pasiūlys Sovietų Sąjungai 99 milijonų dolerių paskolą šaldytuvų gamyklos modernizavimui Lietuvoje. Kaip pranešama, tai būtų pirmasis toks Sovietų ir japonų susitarimas per pastaruosius dvejis metus, leidžiantis Sovietams pirktis Japonijos bendrovės šaldytuvams gaminti įrenginius. Paskolą finansuotų Japonijos valdžios tvarkomas importo-eksporto bankas bei 5 japonų komerciniai bankai.

Formalaus susitarimo tikimasi kovo mėnesio _ pabaigoje.

x

"Amerikos balsas" "Pranešimas iš Vilniaus"
/kovo 8 - 20.30/

Vasario 24 dieną, Sąjūdžio remiamiems kandidatams į AT deputatus pasiekus triuškinančią pergalę prieš LKP aparato atstovus, Lietuvoje pradėta intensyvi kampanija už tai, kad rinkimus pralaimėjusios LKP pirmasis sekretorius būtų išrinktas Lietuvos prezidentu. Plačiau apie tai praneša mūsų korespondentas Romas Sakadolskis.

Ši kampanija pradėta Kaišiadoryse, kur Algirdas Brazauskas surinko 91,7 procento balsų, buvo išrinktas naujos sudėties LTSR AT. Netrukus ji persimetė į Tauragę ir kitas Lietuvos vietas. Beveik kasdien oficialios masinės informacijos priemonės, ypač Lietuvos televizija, transliuoja reportažus, duoda pasikalbėjimus su teisininkais ir kitais, kurie pasisako už tai, kad būtų sukurtas prezidento institutas. Iš tikrųjų, oficialios informacijos srautas šiuo klausimu ganėtinai vienpusiškas. Atrodo, kuriamas įvaizdis, jog visa Lietuva remia prezidento posto sukūrimą. Potekstėje - tinkamiausias kandidatas būtų Algirdas Brazauskas, nes jis populiariausias politikas Lie-

voje. Pats pirmasis sekretorius vakar "Panoramoje" per interviu kalbėjo, kad jis jau pradėjęs derybas su Maskva. Savo pastabose jis papasakojo kai ką iš pasimatymo su Michailu Gorbačiovu praėjusį sekmadienį Kremliuje, pabrėžė, kad jis ten kalbėjęs kaip AT Prezidiumo pirmininkas. Beje, apgailestavo, kad susitikimas su televizijos žurnalistu, ko gero, paskutinis, nes jis jau baigiąs savo kadenciją.

Šiandien laikraštis "Respublika" paskelbė savo apklausos duomenis. 76 procentai paskambinusių į redakciją mano, kad Lietuvai reikia prezidento, 89 nuošimčiai - prezidentą privalo rinkti Lietuvos piliečiai. Laikraštyje nepaaiškinta, kad tokia apklausa nelaikytina nei moksliška, nei nešališka. Vakaru patirtis rodo, jog tokiais atvejais į redakciją skambina tie asmenys,kurie jau užsiangažavę kuriuo nors klausimu. O Lietuvos televizijoje nematyti laidų, kuriose būtų iš esmės nagrinėjamas šis neeilinės svarbos klausimas kviečiant į diskusijas tiek prezidento pareigybės šalininkus, tiek priešininkus.

Įdomu būtų stebėti sesijos eigą, sužinoti, kas tarp depūtatų kels prezidento posto būtinumą. Kreipiausi į Sąjūdžio Seimo tarybos pirmininką Vytautą Landsbergį, pakviečiau jį paaiškinti Sąjūdžio nusistatymą dėl prezidento instituto, pakomentuoti pradėtą kampaniją AT sesijos išvakarėse.

Landsbergis:

- Iš tikrųjų reikia skirti du dalykus. Vienas - ar tas prezidento institutas reikalingas Lietuvai tokiai, kokia ji dabar yra, Tarybų Sąjungos valdoma, jos okupuota, nesavarankiška valstybė, ar reikalingas jai prezidentas. O kitas klausimas, būtent Algirdo Brazausko kandidatūra. Masinės informacijos priemonės, kurias valdo LKP, matyt, tyčia painioja tuos dalykus. Taip smarkiai pralaimėjus rinkimus, LKP dabar, matyt, naudoja ją kaip savo paskutinę ir iš tikrųjų pačią stambiausią kortą.

Bet pirmiausia apie prezidento institutą. Sąjūdžio Seimas jau praėjusių metų pabaigoje priėmė nutarimą, poziciją, kad dabartinėmis sąlygomis rinkti prezidentą yra nenuoseklu, jeigu ne pavadintumėm to politine klaida, nes tai sudarytų iliuziją, kad Lietuva yra valstybė, kad jos savarankiškumas yra jai pakankamas - turi savo prezidentą, nepriklausomybės simbolį, ir kad jinai jau patenkinta gali tokia ir likti, su prezidentu, kuris yra kitos šalies prezidento pavaduotojas. Tai yra žinoma, toks paradoksas. Niekur pasaulyje tokių dalykų nebūna. Bet mūsų žmonės turbūt pakankamai nesuvokia, o jiems šitos masinės informacijos priemonės, kurios tiek daug kalba apie prezidentą, ne tik nepadeda susivokti, bet, matyt, ir klaidina. Galų gale, jeigu ir būtų labai didelio noro tai nesavarankiškai, Maskvos valdomai valstybėlei džiaugtis prezidentu, tai nėra kol kas tokio įstatymo, pagal kurį jis turėtų būti renkamas, kokie jo įgaliojimai. Bet kuriuo atveju pirmiau turėtų būti paskelbtas tokio įstatymo projektas, apsvarstytas, priimtas, ir po to jau siūlomi kandidatai. Ir dabar taip gausiai skelbiant žmonių laiškus, skaičiuojant, kiek jau laiškų yra tokių, kurie nori, kad Brazauskas taptų prezidentu, yra situacija tokia nelabai paaiškinama. Nėra renkamas koks tai pavadinimas. To, žinoma, negali būti. Bet kodėl daromas toks susijaudinimas apie tą klausimą, tai turėtų atsakyti tie, kurie kelia tą žmonių susijaudinimą. Matyt, tai yra politinis žaidimas. Jis vyksta išvakarėse labai svarbių įvykių. Būtent, kai turi susirinkti naujai išrinkta Lietuvos AT, kuri turi didžiulį įgaliojimą, gautą iš Lietuvos žmonių, - atkurti Lietuvos nepriklausomybę. Lie vadovybė nenori greitų teisinių ir politinių veiksmų ta kryptimi. Ji arba pati privengia, arba tiesiog bijo Maskvos pykčio, reakcijos į tokį žingsnį ir gąsdina žmones galima visuotine blokada iš Maskvos pusės. Ekonominiai sunkumai iš tikrųjų didėja. Mes žinome, kad bent dalis Lietuvos žmonių yra pasiryžę tuos sunkumus ištverti

vardan nepriklausomybės, žino, kad kiti ir galvas padėjo, gyvybių daug atidavė ir jų negąsdina, jeigu pritrūks dar kokių nors prekių, jeigu bus laikotarpis, kur laukti paramos, kuri padėtų pertvarkyti Lietuvos ekonomiką, gali tekti ir pusmetį, ir metus, ir gal daugiau, bet nepriklausomybės kaip teisės savarankiškai spręsti visus valstybės reikalus ir ieškoti tiesioginių kontaktų su kitomis valstybėmis Rytuose ir Vakaruose, ir su Maskva kalbėti iš valstybės pozicijų, ir su pasaulio tautų bendrija iš apsisprendusios, savarankiškos valstybės pozicijų, - tai visai kita padėtis, nei dabar, kuri yra neapibrėžta, kuri yra laukimo padėtis. Tas laukimas ateina į savo viršūnę. Ta viršūnė numatyta buvo kovo 10,11, 12-tai dienai, ir kaip tik 12 dieną Maskvoje prasideda TSRS deputatų suvažiavimas, kurio vienintelis tikslas, taip sakant, jo sušaukėjų tikslas - suteikti Gorbačiovui prezidento titulą su diktatoriaus įgaliojimais. Kartu su tuo jis jau turi įstatymus, leidžiančius jam bet kurioje jo valstybės vietoje įvesti nepaprastą karinę padėtį ir diktuoti žmonėms valią tariamai teisėtu pagrindu. Ir štai mūsų pareikšta tautos valia, išrinktų deputatų balsais, būtų labai svarbu būtent dabar.

x

"Laisvosios Europos" radijas
/kovo 8 - 19.00/

"Kęstučio Girniaus pastabos"

Savo interviu per Lietuvos televiziją trečiadienį Brazauskas plačiau atpasakojo pokalbį su Gorbačiovu. Apie ūkinę kompensaciją jau seniai kalbama. Nebuvo paslaptis ir tai, kad tarybinės pretenzijos bus milžiniškos. Po susitikimo su Gorbačiovu dar pirmąją metų savaitę, CK sekretorius Glaveckas man pasakė, kad tuo metu provizoriniai kompensacijos reikalavimai jam sukėlė šiurpą. Tad Gorbačiovo reikalaujama suma nėra tokia

staigmena. Lietuvos ekonomistai ir kitos visuomeninės organizacijos savo ruožtu pateikia kontrasąskaitą. Reikia paklausti Maskvos, ar ji pasiryžusi sukėsti už Lietuvos ūkio sužlugdymą, už šalies pavertimą tarptautine elgeta. Be to, kaip įvertinti tą tikrai neįkainojamą turtą - žmogaus gyvybę, prisiminus, kiek tūkstančių lietuvių nužudė Tarybų valdžia. Labiau nustebino Gorbačiovo užuominos apie Lietuvos sienų pakeitimą, jo pretenzijos į Lietuvos teritoriją. Kalbama apie Klaipėdą ir kai kurias žemes Rytų Lietuvoje. Ir anksčiau buvo neaiškių grasinimų, kad esą negalima užmiršti, jog 1939 metų vasarą Lietuvai nepriklausė nei Vilnius, nei Klaipėda, bet labai mažai kas rimtai žiūrėjo į stalinistinės pakraipos žmonių bauginimus. Kitas reikalas, kai apie tai kalba tarybinis vadovas.

Pretenzijos į Klaipėdą labai silpnos, nes Klaipėdos kraštą nuo Lietuvos atplėšė nacių Vokietija. Vargu ar kas nors rimtai reaguotų į Maskvos pastangas paglemžti didžiąją Vilnijos dalį. Tačiau problemų galėtų sukelti tos Rytų Lietuvos žemės, kurias Lietuvai neva padovanojo Gudija, kai Lietuva buvo įjungiama į Tarybų Sąjungą. Kremlius galėtų tvirtinti, jog šios žemės nepriklausė Lietuvai, kol ji neįstojo į Sąjungą. Išstodama ji turėtų jų atsisakyti.

Sąjūdžio vadovai gana santūriai reaguoja į Gorbačiovo grasinimus. Dauguma jų pabrėžia, kad AT sesija prasidės šeštadienį, kaip numatyta, ir kad deputatai nedelsdami paskelbs Lietuvos valstybingumo atkūrimą. Romualdas Ozolas pažymėjo, kad Sąjūdžio vadovai jau antradienį sužinojo apie Gorbačiovo grasinimus. Nors kai kurie asmenys juos laiko rimtos grėsmės pranašyste, kiti mano, jog reikalas išpūtinėjamas, ypač, jei derybų išeities tašku tampa 1920 metų Lietuvos ir Tarybų Rusijos Taikos sutartis. Ozolas pabrėžė, kad šis Maskvos grasinimas nėra pirmasis. Jeigu dabar būtų nusileidžiama, bijoma to, kas gali būti, tai kam iš viso pradėti judėti nepriklausomybės linkmo.

Sąjūdžio pirmininkas Vytautas Landsbergis irgi santūriai vertina Gorbačiovo kalbą. Nors Maskvos reikalavimai neteisingi, tačiau Gorbačiovo pastabas galima laikyti derybų pradžia.

Landsbergis:

- Visa Gorbačiovo kalba ir tai, kas vakar išspausdinta "Izvestijose", kaip jau suplanuoti Tarybų Sąjungos reikalavimai Lietuvai, yra dvilypis reiškinys. Iš vienos pusės, reikalavimai yra dirbtini ir iš esmės neteisūs, nes Lietuva yra agresijos auka ir iš jos reikalauti reparacijų yra neteisinga. O kita vertus, tai yra derybų pradžia.

Klausiamas, ar Baltarusijos atiduotos teritorijos nesukelia ypatingesnių problemų, ar negalima pasakyti, kad šios žemės buvo dovana, kurios Lietuva netenka, išstodama iš Sąjungos, Landsbergis atsakė:

- Jeigu tai yra dovana, tai kodėl dovanos turi būti atimamos? Kitas dalykas, kad tai galbūt nebuvo dovana, o tiktai dalinis Tarybų Sąjungos ir Lietuvos Taikos sutarties įvykdymas, - sutarties, kuri buvo pasirašyta 1920 metais ir kuri yra labai svarbus tarptautinis ir galiojantis dokumentas. Ji buvo įvykdyta visai nepilnai. Be to, aš galiu pasakyt, kad Lietuva tikrai remia Helsinkio Baigiamojo akto idėją, kad susiklosčiusios sienos neturi būti keičiamos.

Kazimieras Motieka nelaiko Gorbačiovo užuominų apie Lietuvos teritoriją grasinimu.

Motieka:

- Ten nėra nieko tokio grasinančio, jisai tiktai aiškina šitaip, kad, girdi, čia reikės dar pažiūrėt tas sienas, nes ten, sako, lyg tai voliuntaristiniai, ta prasme, kad lyg tai Stalino vieno nuožiūra buvo paskirtos tos sienos Lietuvai arba Baltarusijai. Bet čia yra 1920 metų sutartyje visos tos sienos aptartos. Nu, o dabar, kadangi jie pagal Potsdamo konferencijos nutarimą Rytprūsius valdo nugalėtojo teise, o Klaipėda yra grąžinta [illegible]

mūsų šitą ankstyvesnę sutartį Versalio, tai čia mums jokių, kaip sakyt, susirūpinimų nekelia šitie klausimai.

Motieka daugiau reikšmės skiria tam, kad Gorbačiovas jau lyg pasiryžęs pradėti rimtas derybas. Joms rengiami atitinkami dokumentai.

Sąjūdžio delegacija trečiadienį Maskvoje susitiko su Amerikos pasiuntinybės darbuotojais. Dėl negalavimo ambasadorius Metlokas tik trumpai kalbėjosi su sąjūdininkais.

Landsbergis:

- Ambasadorius mus labai norėjo panatyti, bet kai mes atvykom į ambasadą, ambasadorius atvyko iš Tarybų Sąjungos užsienio reikalų ministerijos ir labai blogai jautėsi. Pagrindinė jo pokalbio tema buvo ta, kad JAV visai nekursto mūsų ką nors daryti. Kadangi taip iš tikrųjų ir yra, tai mes šiuo klausimu nediskutavom.

Pasak Ozolo, pokalbiai nebuvo tokie, kokių Sąjūdis laukė. Iš esmės kalbėta apie anksčiau svarstomus klausimus, nors labiau paryškėjo kai kurie Amerikos ir Tarybų Sąjungos bendradarbiavimo aspektai. Tačiau pokalbiai nenuteikė Ozolo pesimistiškai.

x

"Amerikos balsas" "LPS Seimo nutarimai"
/kovo 9 - 20.30/

Kaip iš Vilniaus praneša mūsų korespondentas Romas Sakadolskis, LPS Seimas vakar susirinko 13-osios sesijos - paskutinės prieš istorinę LTSR AT sesiją, kurioje, kaip plačiai tikima, bus pakeistas okupuotos Lietuvos statusas, kuriami pagrindai nepriklausomos valstybės atstatymui, kartu žinant, kad faktiškos padėties juridiniai dokumentai nekeičia. Šios nuostatos atsispindėjo ir Sąjūdžio pirmininko

Vytauto Landsbergio pranešimo apie politinę padėtį Lietuvoje. Štai ištrauka.

Landsbergis:

- Gal kai kas ir įsivaizduoja, kad turi būti skelbiama kokia nors nauja valstybė ar nauja dar kartą nepriklausomybė. Tuo tarpu pats teisingiausias kelias yra pratęsti valstybės buvimą. Valstybės buvimą, kurios niekas nepaneigė tarptautiniu mastu. Demokratinių valstybių tarpe de jure ji tebeegzistuoja. Reikia suvokti ir įtvirtinti tą procesą, kuris buvo nueitas per paskutinįjį laikotarpį, maždaug dviejų metų, ir kurį galima įvardinti kaip de fakto savarankiškumo palaipsnį atstatymą. Tas procesas dabar atėjo į savo lūžio tašką, į kulminaciją, bet jis taip pat bus tęsiamas toliau. Po nepriklausomos valstybės tęstinumo paskelbimo reali nepriklausomybė dar turės būt pasiekta, ir tai įvyks, kas labai svarbu, naujame politiniame ir juridiniame kontekste. Tame procese, kuris vyko pastaruosius metus ir kuris vyks toliau, dalyvavo ir dalyvaus toliau, galbūt įgaudamos naujus pavadinimus, tam tikros esamos valstybės tvarkymosi struktūros. Jos buvo Lietuvai primestos okupavusios Lietuvą ir aneksavusios svetimos jėgos kitos valstybės. Ir mes turėjome, gal ir tebeturime, nors atrodo, kad tas klausimas jau kaip ir išspręstas, tam tikrų juridinių formulių, bet vis dėlto su[illegible] tilių problemų, kaip veikdami tose struktūrose galim[illegible] nepatvirtinti jų teisėtumo. Ir taip pat turime turėt omeny tą valstybės tęstinumą de jure, kuris yra užfiksavęs iki 1940 metų kitas valstybės tvarkymosi struktūras, kurių veikimas, taip pat, kaip ir lietuvių tautos ir Lietuvos valstybės suvereniteto realizavimas, buvo jėga nutrauktas. Dabar mes esame kelyje. Matome vykstantį procesą to realaus suvereniteto susigrąžinimo.

Tas kelias labai įvairiai įsivaizduojamas, ką parodė vakarykščios Seimo sesijos diskusija. Vieni

laiko, kad nepriklausomybės tęstinumą reikia paskelbti kuo greičiau, kad Lietuvos gyventojai, Maskva ir pasaulis žinotų, ko Lietuva siekia ir kaip ji mato savo statusą. Kiti yra nuomonės, kad pirmiausia reikia pertvarkyti ekonomiką, atsistoti ant savo kojų. Daugumas Seimo dalyvių, tačiau, laikosi nusistatymo, kurį šiandien per interviu išdėstė Vilniaus Sąjūdžio tarybos pirmininkas, AT deputatas Aloyzas Sakalas:

- Šitas nepriklausomybės paskelbimas, tai, be abejo, dar nebus realios nepriklausomybės atradimas, kol yra Tarybinė armija pas mus, bet tai bus tvirtas, realus pagrindas, parodantis mūsų apsisprendimą nedelsiant pradėti derybas su Maskva.

Vakar Sąjūdžio Seimas patvirtino pareiškimą naujojo šaukimo AT dėl jos neatidėliotinų darbų. Ten pareikšta: dauguma Lietuvos žmonių rinko tuos deputatus, kurie aiškiai pasisakė už nepriklausomą Lietuvos valstybę, todėl Sąjūdžio Seimas mano, kad jau pirmosios sesijos pradžioje AT turėtų: pirma, pareikšti, kad Lietuvos rinkėjai, nors būdami okupacijos suvaržyti, AT deputatams suteikė savo suverenios valios reiškėjų mandatą. Ir antra, priimti įstatyminius aktus apie Lietuvos valstybės tęstinumą ir jos pažeistų bei susiabdytų teisių susigrąžinimą.

Sąjūdžio Seimo sesijoje taip pat neišvengiamai iškilo Lietuvos prezidento ir kampanijos už Algirdo Brazausko išrinkimą klausimai. Nutarta, kad šiuo metu šie klausimai nesvarstytini.

Sakalas:

- Mes Brazauską išrinkti prezidentu negalime vien dėl to, kad tai prieštarauja dabar galiojančiai Konstitucijai, kurioje prezidento statusas nėra numatytas, o yra numatytas tik AT Prezidiumo pirmininko postas. Pagal naująjį mūsų variantą bus AT pirmininko postas, kuris bus kartu ir Prezidiumo narys. Jr daugu-

nos nuomone, kiek aš supratau, nepalaiko kokios tai vienos kandidatūros, būtent, ta prasme, kad iš vieno žmogaus rinktų į tokį atsakingą postą žmogų, bet bus pasiūlytos alternatyvios kandidatūros. Galimas dalykas, kas nors pasiūlys ir gerbiamą Brazauską. Šitos alternatyvios kandidatūros išdėstys savo programą, kaip jie galvoja Lietuvą vesti į nepriklausomybę, atsakys į klausimus, ir tada AT deputatai rinks labiausiai tinkamą kandidatą. Pirmiausia, matyt, Lietuva turi apsispręsti, kokia valdymo forma jai yra reikalinga - prezidentinio valdymo, parlamentinio valdymo ar kokia kita. Tai, matyt, turės būt padaryta arba referendumu, arba kaip nors kitaip, o tiktai po to bus sprendžiama, ar rinkti prezidentą ar ne, ir kokiu būdu reikia rinkti.

Kitas klausimas yra pasiūlymas sudaryti komunistinę vyriausybę Lietuvoje, nežiūrint to, kad nekomunistai turi aiškią daugumą AT. Spaudos konferencijose ir kitomis progomis šią nuomonę reiškia Lietuvos socialdemokratų partijos vadovas deputatas Kazimieras Antanavičius.

Sakalas:

- Jisai tvirtina, kad ministrų kabinetas iš komunistų būtų naudingas dėl to, kad dabar visi pagrindiniai vadovai yra komunistai, ir komunistams ministrams būtų žymiai lengviau dirbti su komunistiniu aparatu. Man atrodo, kad dauguma Seimo narių ir Sąjūdžio deputatų laikosi nuomonės, kad vyriausybė turi būti koalicinė, kad į ją reikia išrinkti geriausius žmones, kurie sugebėtų kažką tai rimto padaryti, nes mes neturim laiko eksperimentuoti su žmonėmis.

x

"Laisvosios Europos" radijas
/kovo 8 - 19.00/

"Stasio Lozoraičio padrąsinimo žodis tautai"

Lietuvoje įvykusių rinkimų rezultatai yra ge-
ri. Nepriklausomybės ir demokratijos jėgos laimėjo.
Aukščiausioji Taryba bus toji okupanto primesta
struktūra, kurią galima bus panaudoti Lietuvos nep-
riklausomybei atstatyti ir mūsų kraštui pertvarkyti.
Rinkėjų pasitikėjimą gavusieji atstovai turės sunkų
uždavinį - reikės ne tiktai reorganizuoti valstybės
administraciją, atnaujinti jos organus visai kitais
pagrindais, bet taipgi sujungti visas politines jėgas,
suderyti galimai platesnį bei tvirtesnį įvairių judė-
jimų, partijų bei grupių frontą, kuris galėtų pradėti
derybas su Sovietų Sąjunga dėl abipusių santykių sut-
varkymo.

Parciškę atstatą mūsų valstybės nepriklausomybę,
mes turėsime perimti jos efektyvų valdymą, nes tik
tada galėsime sulaukti tarptautinio jos pripažinimo.
Vakarai tikrai su pasitenkinimu žiūrės į lietuvių tau-
tos aspiracijų įgyvendinimą, tačiau jie bus atsargūs
ir suteiks savo juridinį pilną pripažininą tiktai kons-
tatavę, kad Lietuvos atitinkami organai kontroliuoja
ir valdo krašto teritoriją, kad jie yra susitarę su
Maskva, kad jie yra pasiruošę respektuoti visas teisi-
nes sutartis, pasirašytas iki okupacijos, ir kad jie
prisideda prie svarbių tarptautinių susitarimų, kaip
antai Helsinkio Baigiamasis aktas ar Vienos konvencija,
kurios pagrindu yra tvarkomi įvairūs tarpvalstybinių
santykių klausimai. Žodžiu, tarptautinis atstatytos
nepriklausomos Lietuvos pripažinimas bus suteiktas ta-
da, kada ji tikrai įrodys esanti nepriklausoma ir tei-
sę respektuojantis tarptautinės šeimos narys.

Tuo tarpu reikia laukti, kad Kremlius bandys
stabdyti šiuos lietuvių tautos žingsnius ar tai politi-

niu spaudimu, ar tai ekonominėmis sankcijomis. Jau dabar mūsų pramonėje pradeda įsivyrauti netvarka, nes kai kur nebegaunamos žaliavos, užsakymai, ir darbas pasidaro nebeįmanomas, nežinant rytojaus darbo programos. Visiems reikės nepaprastai didelio susiklausymo, disciplinos ir geros valios. Ištrūkti iš okupacijos tikrai nėra lengva, tačiau visi vargai, kurie mus jau dabar kankina, neateina todėl, kad mes siekiame nepriklausomybės, o todėl, kad Sovietų Sąjunga pačiame pertvarkos įkarštyje vis dar nesupranta tvarkingo ir taikingo tarptautinio santykiavimo principų ir mūsų aspiracijas nori užgniaužti.

Okupacijos persekiojimo laikais esame parodę tvirtą būdą. Tą patį tvirtą būdą bei pasiryžimą turėsime parodyti ir dabar. Turime reikalą su sistema, kuri metų metais laikė milijonus žmonių vergovėje ir vargo, kuri mokėjo nualinti ne tiktai palyginamai turtingą mūsų tėvynę, bet ir milžinišką savo imperiją, kuri šiuo metu yra atsilikusi nuo viso civilizuoto pasaulio ir vis dar nemoka tvarkyti savo reikalų. Visi tie, kurie bijo sunkaus laikotarpio mūsų kraštui, turi suprasti, kad mes bandome visomis jėgomis atsiskirti nuo Sovietų Sąjungos taip pat ir todėl, kad jos sudėtyje pasilikę mes pražūsime. Todėl pasiruoškime sunkesniam laikotarpiui, kurio metu visa tauta turės dar labiau laikytis solidarumo, neapleisti nė vieno savo nario. Turėsime, jei reikės, kitus palaikyti, jiems padėti, paaiškinti. Esu visiškai įsitikinęs, kad užsienio lietuviai taip pat visomis jėgomis padės atlaikyti Sovietų ekonominį bei politinį spaudimą. O nereikia užmiršti pasaulio viešosios opinijos, kuri visiškai stovi lietuvių tautos pusėje. Neužmirškime, kad tauta, kaip šeima, kai ateina sunkios valandos, susiglaudžia ir savyje turi rasti pačius kilniausius charakterio bruožus.

x

"Laisvosios Europos" radijas
/kovo 9 - 19.00/

"V.Bieliausko nintys"

Žinių agentūra AP kreipėsi į PLB pirmininką Vytautą Bieliauską, norėdama sužinoti jo nuomonę apie Gorbačiovo reikalavimus Lietuvai išmokėti milijardų rublių kompensaciją. Daktaras Bieliauskas pasakė, kad šitokie reikalavimai kelia didelį pasipiktinimą. Tarybų Sąjunga neteisėtai okupavo Respubliką ir dabar drįsta reikalauti atlyginti už savo indėlius. Maskvos pareiškimas tiesiog juokingas, sakė Bieliauskas. Tikrai, Tarybų Sąjunga pastatė kažkiek gamyklų Lietuvoje, bet kartu ji sužlugdė Lietuvos ekonomiką, sunaikino valstiečių ūkius ir suvarė žmones į kolūkius. Kas už tai užmokės? Jis priminė, kad per 100.000 lietuvių buvo ištremta į Sibirą sunkiems darbams ar į lagerius. Žmonės tremtyje statė miestus ir ten gyveno. Kas užmokės už jų vergišką darbą? Paties Bieliausko tėvas buvo ištremtas į Sibirą, o jis pats, psichologijos profesorius, nuo 1949 metų gyvena Amerikoje. Žmogaus kančios su niekuo nepalyginamos, sakė jis, turėdamas galvoje Gorbačiovo pateiktus kompensacijų reikalavimus Algirdui Brazauskui. Jo nuomone, ramina bent tai, kad Gorbačiovas atrodo linkęs taikiai tartis dėl Lietuvos išstojimo iš Tarybų Sąjungos. Bieliauskas tikisi, kad naujasis Lietuvos parlamentas, nepaisydamas Maskvos priešinimosi, sekmadienį nubalsuos už Respublikos atsiskyrimą. O jei tai įvyks, jo vadovaujama PLB, kuri jungia apie ketvirtį milijono lietuvių 19-oje pasaulio šalių, dės pastangas, kad Vakarų valstybės pripažintų Lietuvą kaip nepriklausomą valstybę.

x

19.

"Amerikos balsas" /kovo 9 - 6.15/

"Vašingtono laikysena Lietuvos nepriklausomybės atžvilgiu"

Lietuvos AT rinkimai rado platų atgarsį JAV. Triuškinanti Sąjūdžio remiamų kandidatų pergalė prieš komunistus neliko nepastebėta ir Amerikos senate. Vakar respublikonas iš Šiaurės Karolinos Džesis Helmsas netgi pasiūlė rezoliuciją, sveikinančią opozicijos laimėjimą. Džesis Helmsas yra Amerikos senato reikalų komiteto narys. Jo pasiūlytos rezoliucijos projekto antraštė yra: "Rezoliucija, sveikinanti už nepriklausomybę pasisakančios opozicijos Lietuvoje pergalę 1990 metų vasario 24 dienos rinkimuose".

Dokumento įžangoje trumpai apibūdinta Lietuvos padėtis po Antrojo pasaulinio karo, lietuvių pastangos taikiu ir demokratiniu būdu atgauti nepriklausomybę, kuria tauta džiaugėsi 20 metų. Paaiškinama Sovietų kariuomenės ir KGB grėsmė Lietuvai, taip pat ko galima laukti iš Sovietų rengiamo naujo įstatymo, kuris įgalins Maskvą paskelbti nepaprastą padėtį Pabaltijo šalyse. Lietuvių informacijos centro išplatintame senatoriaus Helmso rezoliucijos projekte siūloma pasveikinti lietuvių tautą su pirmaisiais po neteisėtos Sovietų aneksijos demokratiniais rinkimais, pilnai paremti lietuvių tautos ryžtą eiti pliuralizmo, demokratijos bei nepriklausomybės keliu. Realizuojant JAV Pabaltijo inkorporavimo nepripažinimo politiką, remti lietuvių tautos veiksmus, siekiančius valstybinės nepriklausomybės atstatymo. Pasmerkti sovietinę karinę bei ekonominę prievartą siekiant užkirsti kelią lietuvių tautiniam apsisprendimui ir laisvei. Pasmerkti KGB teroristinius veiksmus, pakertančius demokratinį procesą Lietuvoje. Pasmerkti TSRS AT pasiūlytą įstatymą, įgalinantį Maskvą anuliuoti naujai išrinktos valdžios Lietuvoje sprendimus.

Rezoliucijos projektas dar bus svarstomas. Senatorius Džesis Helmsas savo rezoliucijos projektą palydėjo pareiškimu, pavadintu "Lietuva triumfuos prieš komunizmo viešpatavimą."

x

/kovo 9 - 20.30/

- Į įvykius Lietuvoje dėmesį yra atkreipusi prezidento Bušo administracija, kuri, kaip pranešama, svarsto, kaip reaguoti į nepriklausomybės atstatymo pareiškimą, kurį, kaip manoma, ši sekmadienį priims Lietuvos TSR AT. Roiterio žinių agentūra pranešė, kad JAV administracija šį klausimą svarsto neatidėliodama. Bandoma suformuluoti poziciją, kuri teigiamai įvertintų tokį žingsnį, bet kartu nebūtų pripažinta nauja Lietuvoje sudaryta vyriausybė. Pasak pranešimo, prezidento Bušo administracijos pareigūnai bando atsargiai atsižvelgti į realią teisinę padėtį ir kartu laikytis ilgalaikės JAV paramos tautos aspiracijoms. Pozicija tebeformuluojama, pareiškė vienas JAV administracijos šaltinių. Bendra nuotaika yra tokia, kad ją reikia paruošti ir, galimas daiktas, kad ją perduos pats prezidentas. Kartu administracijos šaltinis pastebėjo, kad skiriamas valstybės pripažinimas ir vyriausybės pripažinimas. Mes jau pripažįstame Lietuvos valstybę, bet mes nepripažinsime vyriausybės, kuri nekontroliuoja savo teritorijos. Mes pirmadienį ten nesiųsime jokio ambasadoriaus, pridūrė administracijos atstovas.

Kaip matyt, oficialieji JAV sluoksniai yra įsitikinę, kad Sovietų vadovas Michailas Gorbačiovas yra pasiruošęs leisti Lietuvai ir Estijai atsiskirti, kaip rašoma Roiterio žinių agentūros pranešime. Latvijos atvejis yra klaustukas dėl ten esančios stambios rusų daugumos. Nepriklausomybės judėjimai

laimėjo, pasakė Amerikos valstybės departamento atstovas. Gorbačiovas turi juos paleisti ar pasiųsti tankus. Mes galvojame, kad jis nenori tankų siųsti. Sovietų vadovo Gorbačiovo ir Lietuvos TSR AT Prezidiumo pirmininko Algirdo Brazausko antradienį įvykusį susitikimą Amerikos administracijos pareigūnai laiko ženklu, kad Sovietų vadovas norėtų išvengti konflikto. Kaip pranešama, pokalbio metu Gorbačiovas nustatęs Lietuvos atsiskyrimo kainą - 33 milijardus dolerių. Amerikos valstybės departamento atstovas pasakė, jog tai pradinis derybinis ėjimas. Tai labai netikra pozicija, aiškino jis, bet kartu tai rodo, jog Sovietų vadovas jau priėmęs nepriklausomybės galimybę ir dabar jau tariasi dėl sąlygų.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/kovo 9 - 19.00/

Dienraščio "Los Andželes taims" apžvalginin[kas] Roberto Toto ir Roiterio agentūros straipsnius apžvelgia Saulius Kondrotas.

Jeigu Lietuva, kaip tikimasi, šį savaitgalį pasiskelbia nepriklausoma nuo TSRS, Amerika turės padaryti nemalonų posūkį tame politiniame menuete, kuris šokamas jau per 50 metų. Taip mano lietuviai, taip mano ir patys amerikiečiai, rašo Totas. Amerika niekuomet nepripažino Lietuvos ir Estijos bei Latvijos inkorporavimo į Tarybų Sąjungą. "Šaltojo karo" metais Vašingtonas nulat reikalavo iš Maskvos sugrąžinti Lietuvai laisvę. Tačiau dabar, kai Lietuvoj tas tikslas arti tikrovės, Amerika ėmė trauktis, nenorėdama įžeisti Maskvos, ir Gorbačiovas todėl gali smarkiau priešintis Lietuvos atsiskyrimui. Pavyzdžiui, užuot ir toliau reikalavusi Pabaltijo laisvės

ir nepriklausomybės, Amerika perėjo prie santūrių kalbų apie savarankišką apsisprendimą. Naujai išrinktam Lietuvos parlamentui besiruošiant balsuoti už formalų atsiskyrimą, Vašingtonas, atrodo, jaučiasi pakliuvęs į teisinius ir diplomatinius bruzgynus. Ketvirtadienį Amerikos užsienio reikalų ministerijos atstovė Tetvailer pakartojo, kad Amerika formaliai nepripažįsta Lietuvos, Latvijos ir Estijos inkorporavimo į Tarybų Sąjungą. Mes manome, kad abi pusės turėtų taikiai išspręsti šį ginčą, pridūrė ji. Tetvailer perspėjo, kad bent jau artimoje ateityje Amerika tikriausiai nepareikš jokios aiškesnės nuomonės nei dėl naujosios Lietuvos vyriausybės pripažinimo, nei dėl paradoksalių diplomatinių santykių tarp Vilniaus ir Vašingtono. Kol kas Amerikos interesams Lietuvoje ir kitose dviejose Pabaltijo respublikose atstovauja amerikiečių konsulas Leningrade. Jis reguliariai lankosi Pabaltijo respublikų sostinėse ir tikina, kad Amerika nepakeitė savo požiūros į neteisėtą Pabaltijo inkorporavimą. Tačiau jis vengia tiesioginių susitikimų su vietos valdžia. Amerikos ambasadorius Maskvoje niekada nesilanko Pabaltijyje, tačiau vienas buvęs diplomatas sako, kad dabar, kai Lietuvoje įvyko laisvi rinkimai, ryšiai tarp Amerikos diplomatų ir Lietuvos vyriausybės gali sustiprėti. Bet, kaip paaiškino vienas Amerikos pareigūnas, amerikiečiams dabar labiausiai rūpi, kad įtempta padėtis Lietuvoje nevirstų Maskvos ir Vilniaus konfrontacija. Jis sako, kad Lietuvos parlamentui paskelbus nepriklausomybę, arba geriau - būsimosios nepriklausomybės tikslą, reiktų pereiti prie teisinių, ekonominių ir politinių problemų sprendimo.

Lietuvos atstovas Vašingtone Stasys Lozoraitis sako, kad Amerikos poziciją galima suprasti. Pasak jo, ištiesų nėra jokio reikalo įžeidinėti ar erzinti Gorbačiovą. Jeigu jam kas nors atsitiks, kažin ar

kitas žmogus bus geresnis. Vieną dieną Vašingtonas ir Vilnius dar apsikeis ambasadoriais, bet ne dabar. Lozoraitis priėūrė, kad taip pat būtų neteisinga pripažinti vyriausybę, kuri kol kas neturi jokios valdžios. Paskelbus nepriklausomybę, Lietuva kurį laiką vis tiek faktiškai bus Tarybų Sąjungos dalis. Lietuvos AT turi išleisti naujus nuosavybės įstatymus. Taip pat reikia susitarti su Maskva ir dėl tūkstančių persipynusių sistemų ir institucijų, pradedant telefono ir transporto tinklais ir baigiant bankais bei karinėmis pajėgomis.

Roiterio nuomone, Amerikos administracija mano, jog Gorbačiovas asmeniškai supranta, kad Lietuva ir Estija jau prarastos.

x

"Amerikos balsas" /kovo 10 - 20.30/ "Amerikos spauda apie įvykius Lietuvoje"

Filadelfijos ir Niuheiveno miestų laikraščiai komentuoja Gorbačiovo pasisakymą, kad Lietuvos nepriklausomybės kaina gali būti labai didelė, net 33 milijardai dolerių. Prie mikrofono Eglė Jaraitė.

Laikraštis "Filadelfija inkvairer" kovo 8 dieną išspausdino vedamąjį, pavadintą "Per brangiai įkainota laisvė". Jau pirmomis eilutėmis straipsnio autorius nurodo: "Mes niekada neabejojome, kad Michailas Gorbačiovas akiplėša, bet kas per daug, tai per daug". Toliau paaiškinama, kad šią savaitę jis pristatė Lietuvos komunistų vadovui sąskaitą už tuos nuostabius pagerinimus, kuriuos Sovietų valdžia per paskutinį pusšimtį metų įvedė užimtoje šalyje, ir leido suprasti, kad už nepriklausomybę reikės sumokėti grynais. Bet kodėl doleriais ar kita konvertuojama valiuta, o ne tuščiais sovietiniais rubliais? Lietuviai, aišku, tokių pinigų neturi. Mes patartume Lietuvai, sako vedamojo autorius, kad ir ji pateiktų

sąskaitą - už prarastą nepriklausomybę, prarastą darbo našumą ir prarastą dorovę. Sąskaita už tai, kad pokario metais ji buvo prievarta atskirta nuo sužydėjusios Vakarų Europos ekonomikos. Pateikus šią sąskaitą Gorbačiovui, bus galima kalbėti apie reikalą.

Dieną vėliau pasirodęs Niuheiveno miesto laikraščio vedamasis pavadintas "Gorbis išėjo iš proto, reikalaudamas tokios išpirkos." Paantraštėje paaiškinama: "Lietuva turi gauti milijardus reparacijų iš Sovietų." "Gorbačiovas suteikė naują turinį išsireiškimui "pasiutęs rusas", pasiūlęs Lietuvai sumokėti 33 milijardus dolerių už atsiskyrimą nuo Sovietų Sąjungos", - pradeda straipsnio autorius. Jis tęsia: "Tai Sovietų Sąjunga turėtų mokėti Lietuvai reparacijas už okupaciją ir Pabaltijo valdymą nuo Antrojo pasaulinio karo laikų. O jau tikras absurdas reikalauti išpirkos tvirta valiuta. Kas per akiplėšiškumas!"

Toliau vedamojo autorius klausia, iš kur Lietuva gali turėti konvertuojamos valiutos, 50 metų išbuvusi po rublio jungu. Žurnalisto nuomone, vėsiąką išprotėjimą rodo Gorbačiovo reikalavimas apmokėti kelionę rusams, norintiems išvažiuoti iš Lietuvos. Vedamojo autoriaus nuomone, pilnai užtenka, jei okupuotos tautos savo pavergėjus palydi džiaugsmingu "Laimingos kelionės!"

Niuheiveno laikraštis yra nuomonės, kad lietuviai turi pateikti sąskaitą Sovietų Sąjungai, ir užtikrina, kad vien rusų ir Sovietų karinomenės išlaikymas per 50 metų kainavo daugiau negu 33 milijardai, kurių reikalauja Gorbačiovas. O dabar reiktų pridėti kompensaciją už tūkstančius lietuvių, išvežtų į Sibirą, uždarytų priverstinio darbo lageriuose ir nužudytų rusų okupacijos metais. Sovietų Sąjunga skolinga Lietuvai, o ne atvirkščiai. Straipsnio pabai-

Gojė straipsnio autorius nurodo, kad tapusi laisva Lietuva galės pasirinkti, su kuo jai turėti reikalų. Ar verta Gorbačiovui taip įžeisti Lietuvą, kad ji pasakytų - pasprink savo rubliais, nes geriau badausim, negu prekiausim su tavim.

x

Atsp. 21 egz.
Išsiųsta asmeniškai
S - P